

Driemaandelijks – Trimestriel
2026 / 3 juli – juillet

Revue nationale - Nationaal tijdschrift

Mars & Mercurius

Vereniging van officieren, ondernemers en leidinggevenden
Association d'officiers, entrepreneurs et dirigeants

Koninklijke Kring Mars & Mercurius vzw
Cercle Royal Mars & Mercure asbl

Cercle Royal Mars & Mercure ASBL
Sous le Haut Patronage de S.M. le Roi

Koninklijke Kring Mars & Mercurius VZW
Onder de Hoge Bescherming van Z.M. de Koning
Ondernemingsnummer – Numéro d'entreprise
871. 221. 237

Editeur responsable / Verantwoordelijke uitgever
Marc De Brackeleer

Redactiecomité – Comité de rédaction
Hoofdredacteur – rédacteur en chef Ludo Van der Stock (LVdS),
Redactie en correctoren: Eddy De Bock, Jan Lenière, Pol Briol,
Bernard Mercier, Jean-Claude Peters, Ronny Vermeersch, Gert
Verhellen, Jean Marsia, Marc Fiévet & Christian Robinet

Chroniqueurs – Columnisten
Prof. em. Dr Wally Struys & Prof. dr. Sven Biscop
Dr. Joris Van Bladel & Dr. Jonas Maas

*De artikelen worden gepubliceerd onder de
verantwoordelijkheid van hun auteur.*
Les articles sont publiés sous la responsabilité de leur auteur.

Nationaal Secretariaat – Secrétariat National
De nationaal secretaris, Eddy De Bock, is telefonisch bereikbaar
op het GSM nummer 0473 93 56 02.

Le secrétaire national, Eddy De Bock, est joignable par
téléphone au numéro de GSM 0473 93 56 02.

Postadres – Adresse postale :

Bataljon Hoofdkwartier Defensiestaf
(Bn HK DefSt - KKE)
t.a.v. Mars & Mercurius vzw
Everestraat 1 - Bus 42
1140 EVERE

Bataillon Quartier Général Etat-Major de la Défense
(Bn QG EM Def - QRE)
a.l.d. Mars & Mercure asbl
Rue d'Evere 1 - Boite 42
1140 EVERE

<https://mars-mercurius.be>

Bankrekening – Compte bancaire:
IBAN BE52 2100 4512 9809
BIC GEBABEBB

Imprimé par:

Gedrukt door:

INHOUD - SOMMAIRE

Inhoud - Sommaire	1
Agenda's : Dagelijks Bestuur / Organe de Gestion Journalière & BO / OA	1
Woord van de nationale voorzitter – Mot du président national....	2
Points of contact – Lokaal – Local.....	3
Het Eeuwfeest – Le Centenaire.....	4
Activiteitenkalender – Calendrier des activités	5
Editoriaal van de hoofdredacteur : Veertig keer schuldig – niemand verantwoordelijk?	6
Column van Joris Van Bladel : Verblind door de vrede	7
Chaos dans l'enseignement francophone – tenants et aboutissants	8
Activiteit van de Club Antwerpen – Admiraal Tanguy Botman De Noordzee als nieuwe frontlijn – Interview.....	10
Opinie – Van de Karelsprins naar de defensie van Europa, door de Europeanen !	13
SAVE THE DATE	16
Frederik Van Lierde: van wereldkampioen Ironman tot manager en inspirator bij Topsport Defensie	16
Chronique de Sven Biscop : "Cela signifie la guerre!" Mettre en œuvre l'article 42.7 du Traité de l'UE.....	19
Activité dans notre Club de Namur	21
Verslagen van de Algemene vergadering en Bestuursorgaan	22
Lid in de kijker – Lucien Depauw "Nog altijd even knap"	22
Abonnements Nationaal Tijdschrift – Abonnements Revue Nationale.....	24
Die Sankt-Georgs-Gilde Brügge und die Rückkehr eines Schützenkönigs	25
La Chronique de l'économiste de Défense : Les spin-off et les spin-in technologiques et le paradigme économique	28

**AGENDA'S : DAGELIJKS BESTUUR / ORGANE
DE GESTION JOURNALIÈRE & BO / OA**

Dagelijks Bestuur in PAC – Gestion Journalière au CPA

Datum & uur / Date & heure	—	Plaats / Endroit
05 août / aug	20:00 u/h	Visio-conf
02 sep	15:30 u/h	CPA / PAC
07 okt / oct	20:00 u/h	Visio-conf
04 nov	15:30 u/h	PAC / CPA

Organe d'administration au CPA / Bestuursorgaan in PAC

Datum & uur – Date & heure	–	Endroit / Plaats
02 sep	18:00 u/h	CPA / PAC
04 nov	18:00 u/h	PAC / CPA
02 dec / déc	18:00 u/h	CPA / PAC

WOORD VAN DE NATIONALE VOORZITTER MOT DU PRÉSIDENT NATIONAL

Marc De Brackeleer

Beste leden, beste vriendinnen, beste vrienden,

Chères membres et chers membres, chères amies, chers amis

Nous y sommes presque. Le 18 septembre prochain, notre Cercle Royal Mars et Mercure célébrera son Centenaire au Palais d'Egmont, à Bruxelles. Un siècle d'existence, un siècle d'histoire, de valeurs partagées et de ponts jetés entre le monde de la Défense et celui de l'entreprise. Cet événement exceptionnel, rehaussé par la présence de S.A.R. le Prince Laurent, sera le point d'orgue de notre année.

Derrière les coulisses, un travail intensif est mené depuis des mois. Je tiens à exprimer mes sincères remerciements aux membres de notre comité d'organisation et à ceux de l'organe d'administration, ainsi qu'à nos fidèles sponsors et partenaires institutionnels. L'appui de la Direction du Protocole du Palais d'Egmont, du Commandant de la Région Bruxelles-Capitale et de son équipe, du personnel du CPA ainsi que de la cellule « Prestations pour Tiers » de l'EMG ont été indispensables pour mettre solidement en place l'ossature de cette journée historique.

Comme le veut l'adage, « le diable se cache dans les détails ». Entre la gestion des protocoles, le traiteur et le personnel des sites, il nous reste des dizaines de détails logistiques à régler pour que la manœuvre soit parfaite. C'est une véritable course contre la montre qui s'engage, cet été, et chaque décision comptera pour transformer nos plans en un succès mémorable.

Dans cette dernière ligne droite, je suis particulièrement fier de la solidarité au sein de notre association. Mes remerciements sincères s'adressent aux nombreux membres qui se sont spontanément portés volontaires pour le jour J. Qu'il s'agisse de l'accueil, de l'accompagnement de nos VIP ou du bon déroulement de la séance académique : votre présence sur le terrain, reconnaissable à vos brassards tricolores, constituera le

We zijn er bijna. Op 18 september viert onze Koninklijke Kring Mars en Mercurius zijn Eeuwfeest in het Egmontpaleis te Brussel. Een eeuw van bestaan, een eeuw van geschiedenis, van gedeelde waarden en van bruggen tussen de wereld van Defensie en die van het bedrijfsleven. Dit uitzonderlijke evenement, opgeluisterd door de aanwezigheid van Z.K.H. Prins Laurent, wordt het hoogtepunt van ons jaar.

Achter de schermen wordt er al maanden intensief gewerkt. Ik wens dan ook mijn oprechte dank te betuigen aan de leden van ons organisatiecomité en van de raad van bestuur, maar ook aan onze trouwe sponsors en onze externe partners. De steun van het Directoraat Protocol van het Egmontpaleis, de Commandant van de Regio Brussel-Hoofdstad en zijn team, de ploeg van de CPA en de cel "Prestaties voor Derden" van de generale staf (EMG) is essentieel geweest om de strategische blauwdruk van deze historische dag op poten te zetten.

Zoals het gezegde luidt: "de duivel zit in de details". Tussen het protocolair beheer, de traiteur en het personeel van de locaties, resten ons nog tientallen logistieke details die geregeld moeten worden om het maneuver vlekkeloos te laten verlopen. Deze zomer begint een ware race tegen de klok, en elke beslissing zal tellen om onze plannen om te zetten in een gedenkwaardig succes.

In deze laatste rechte lijn ben ik bijzonder trots op de solidariteit binnen onze vereniging. Mijn oprechte dank gaat uit naar de talrijke leden die zich spontaan als vrijwilliger hebben aangemeld voor de dag zelf. Of het nu gaat om het onthaal, de begeleiding van onze VIP's of het vlotte verloop van de academische zitting: jullie aanwezigheid op het terrein, herkenbaar aan de driekleurige armbanden, zal het kloppend hart van onze organisatie

cœur battant de notre organisation. Vous incarnez le véritable esprit de Mars et Mercure.

Ce Centenaire n'est pas seulement celui d'un comité, c'est le vôtre. C'est pourquoi je vous lance un appel direct : mobilisons-nous en masse ! Les inscriptions seront définitivement clôturées le 15 août. Ne manquez pas ce rendez-vous unique avec notre histoire. Que vous veniez de Flandre, de Wallonie, de Bruxelles ou d'un autre Cercle National, votre présence est indispensable pour honorer notre passé et projeter notre Cercle vers le siècle à venir.

vormen. Jullie belichamen de ware geest van Mars en Mercurius.

Dit Eeuwfeest is niet alleen dat van een comité, het is dat van u. Daarom doe ik een directe oproep aan u: laten we ons massaal mobiliseren! De inschrijvingen worden definitief afgesloten op 15 augustus. Mis deze unieke afspraak met onze geschiedenis niet. Of u nu uit Vlaanderen, Wallonië, Brussel of van een andere Nationale Kring komt, uw aanwezigheid is onmisbaar om ons verleden te eren en onze Kring naar de volgende eeuw te loodsen.

Vive Mars et Mercure !

Leve Mars en Mercurius

POINTS OF CONTACT - LOKAAL - LOCAL

De secretarissen van de Clubs – Les secrétaires des Clubs

ANT	Georges MARCOTTE (voorzitter van de Club)	Fruithoflaan, 29 / B202	2600 BERCHEM	0495 / 51 30 00 secretarymmantwerpen@outlook.com
BRA	Jean-Claude PETERS	Artoisstraat, 3B	1820 STEENOKKERZE EL	0473 / 91 86 75 jean-claude.peters@skynet.be
BRU	Ben ENGELN	Spalaan, 49	8400 OOSTENDE	0473 / 91 15 18 ben.engelen2@telenet.be
CHA	Luc WAGNER	Av. Reine Astrid, 14	1401 BAULERS	0497 / 57 64 04 mm-cha-sec@oursblanc.eu
GEN	Marjan VAN den BUSSCHE	Klaepsterstraat, 27	9000 GENT	0476 / 25 45 29 mm.oostvl@gmail.com
LIK	Patrick VAN den OETELAAR	Zandstraat, 153	3550 HEUSDEN-ZOLDER	0476 / 56 33 96 scrt1@mars-mercurius-limburg-kempen.be
LUX	Jos BAERTEN	Bellevue, 7	6810 CHINY	0471 / 11 10 70 jos.baerten@gmail.com
MON	Jean ONRAET	Rue Louis Caty, 32	7331 BAUDOUR	0476 / 24 84 68 srtmmclubmons@outlook.be
NAM	Martine JONES	Impasse du Hibou, 11	6990 HOTTON	0499 / 81 24 09 martine.jones@hommages.org
RHE	Michel BRASSEUR (président du Club)	Chaussée de Waremmes, 54	4500 HUY	0485 / 47 28 78 micbrasseur@hotmail.com

HET EEUWFEST – LE CENTENAIRE

Koninklijke Kring Mars & Mercurius vzw – “100 jaar verbondenheid en engagement”

In **september 2026** bereikt onze Koninklijke Kring Mars & Mercurius een bijzondere mijlpaal: **100 jaar** van vriendschap, engagement en dienstbaarheid aan onze leden én aan de samenleving.

Een eeuw waarin onze Kring zich ontwikkeld heeft tot een modern, **sterk sociaal-professioneel netwerk** dat zijn blik richt op de toekomst, met oog voor **veiligheid, defensie, economie** en de grote maatschappelijke uitdagingen van onze tijd.

Met trots nodigen wij u uit om op **18 september** dit jubileum te vieren in het prestigieuze **Egmontpaleis** te Brussel.

Op het programma staat onder meer een **plechtige academische zitting** waarbij we stilstaan bij onze rijke geschiedenis, onze waarden en onze rol in de wereld van vandaag en morgen.

Het wordt een feestelijke ontmoeting, in de geest van onze Kring: **elegant, inspirerend en vriendschappelijk**. Meer informatie over verloop en inschrijving volgt binnenkort.

Noteer alvast: **dit eeuwfeest wordt een moment om te delen, te herinneren en vooruit te kijken, samen met u!**

Cercle Royal Mars & Mercure asbl – « 100 ans de solidarité et d'engagement »

En septembre 2026, notre Cercle Royal Mars & Mercure franchira une étape exceptionnelle : **100 ans** d'amitié, d'engagement et de service envers nos membres et envers la société.

Un siècle au cours duquel notre Cercle est devenu un réseau socio-professionnel moderne et solide, tourné vers l'avenir, attentif à la sécurité, à la défense, à l'économie et aux grands défis sociétaux de notre époque.

C'est avec fierté que nous vous invitons à célébrer, le **18 septembre**, ensemble, cet anniversaire, au prestigieux **Palais d'Egmont**, à Bruxelles.

Au programme, notamment : une séance académique solennelle, au cours de laquelle nous mettrons à l'honneur notre riche histoire, nos valeurs et notre rôle dans le monde d'aujourd'hui et de demain.

Cette rencontre sera festive, dans l'esprit qui nous unit : **élégance, inspiration et convivialité**.

Plus d'informations concernant le déroulement et l'inscription suivront bientôt.

Notez dès à présent : **ce centenaire sera un moment à partager, à se remémorer et à tourner vers l'avenir, avec vous !**

Palais Egmont paleis / palast

Königlicher Kreis Mars & Merkur e. V. „100 Jahre Verbundenheit und Engagement“

Im September 2026 erreicht unser Königlicher Kreis Mars & Merkur einen ganz besonderen Meilenstein: **100 Jahre** Freundschaft, Engagement und Dienst an unseren Mitgliedern – und an der Gesellschaft.

Ein Jahrhundert, in dem sich unser Kreis zu einem modernen, starken sozial-beruflichen Netzwerk entwickelt hat, das den Blick in die Zukunft richtet und zugleich ein wachsendes Auge auf Sicherheit, Verteidigung, Wirtschaft und die großen gesellschaftlichen Herausforderungen unserer Zeit hat.

Mit Stolz laden wir Sie ein, am **18. September** dieses Jubiläum gemeinsam im prestigeträchtigen Egmont-Palast in Brüssel zu feiern.

Auf dem Programm steht unter anderem eine feierliche akademische Sitzung, bei der wir auf unsere reiche Geschichte, unsere Werte und unsere Rolle in der heutigen und morgigen Welt eingehen werden.

Es wird ein festliches Treffen, im Geiste unseres Kreises: **elegant, inspirierend und freundschaftlich**. Weitere Informationen zu Verlauf, Uhrzeit und Anmeldung folgen in Kürze.

Merken Sie sich schon jetzt vor: **Dieses Jahrhundertfest wird ein Moment zum Teilen, Erinnern und Vorausblicken – gemeinsam mit Ihnen!**

ACTIVITEITENKALENDER - CALENDRIER DES ACTIVITÉS

En Date Datum	Heure Uur	Activité Activiteit	Place Plaats	Club
18/07	12:00	Familie & vrienden BBQ	Hof van Reyen	ANT
26/07	tbd	Promenade : « De Bourgondiers in Brussel / Les Bourguignons à Bruxelles »	Bruxelles	BRA
07/08	12:00	Repas de famille	Rest. Joëlle Brouillard	MON
08/08	NM	Gastronomisch diner	Agathe Landskouter	GEN
21/08	12:00	Coude à coude	Athènes Plaza	CHA
22/08	tbd	Familiedag met wandelzoektocht	De Haan	BRU
22/08	12:00	Zomerlunch	Hof van Reyen	ANT
23/08	tbd	Dépôt de fleurs au cimetière militaire de Saint-Symphorien	Saint-Symphorien	MON
25/08	18:00	Zomerbarbecue	Park Ven Diepenbeek	LIK
04/09	10:00	Visite d'entreprise : Ateliers de Tertre - E.T.A.	Saint-Ghislain	MON
11/09	19:30	Coude à coude	Rest. Michel, Boninne	NAM
14/09	19:00	Ledenvergadering met lezing (onderwerp: tbd) - Veerle Cielen	Park Ven Diepenbeek	LIK
16/09	19:00	Vincent Houchart : "L'accidentologie ou comment comprendre la survenance d'accidents"	Ibis Styles, Arlon	LUX
18/09	10:00	Centennial : 100 jaar Mars & Mercurius - 100 ans M&M	Egmontpaleis	ALL
29/09	8:30	Daguitstap Koksijde: Bezoek aan de paardenvissers, lunch en bezoek aan Navigo	Oostduinkerke, Koksijde	BRU
01/10	19:30	Galaconcert Militair Commando Provincie Limburg	Hasselt 'CC'	LIK
09/10	19:30	Dîner-conférence par Alain Denève: « Impact de l'IA sur les opérations, ... »	Rest. Michel, Boninne	NAM
12/10	12:00	Coude à Coude + Conférence à définir	Salons Cardi	MON
13/10	19:00	Ledenvergadering + lezing "Drones en anti-drones" - Paul Desair	Park Ven Diepenbeek	LIK
13/10	18:30	Maandelijks diner	Hof van Reyen	ANT
tbd/10	tbd	Diner Hotelschool "Ter Groene Poorte"	Brugge	GEN
16/10	12:00	Repas-conférence « Le champagne de Charleroi à Epernay »	Athènes Plaza	CHA
21/10	19:00	Diner-conférence Dr. Jean Marsia	Ibis Styles, Arlon	LUX
23/10	19:00	Thema-avond "Corean Night"	Sijsele	BRU
14/11	12:00	Korpsmaaltijd	Hof van Reyen	ANT
15/11	tbd	Koningsdag - Te Deum in combinatie met traditiemaaltijd	St. Baafskathedraal	GEN
16/11	19:00	Ledenvergadering met lezing "Het heelal" door Claude Doom	Park Ven Diepenbeek	LIK
13/11	19:30	Dîner –conférence : « La bataille de Ramillies (1706) et ses conséquences » par Daniel Oger	Rest. Michel, Boninne	NAM
19/11	12:00	Repas de Corps	Itela, Arlon	LUX
20/11	20:00	Galadiner - Dîner de gala	Château Saint-Anne	BRA
20/11	12:00	CRORC - Repas de Corps	Athènes Plaza	CHA
03 /12	11:30	Coude à Coude	tbd	GEN
05/12	10:00	Academische zitting : "Midden-Oosten" - spreker: Koert Debeuf	Moerkerke	BRU
08/12	18:15	Diner- conferentie: "Al in de praktijk" door Ludo Van der Stock	Hof van Reyen	ANT
08/12	19:00	Kerstfeest	Park Ven Diepenbeek	LIK
11/12	19:30	Coude à coude	Rest. Michel, Boninne	NAM
16/12	12:00	Lunch met spreker: Col. Bruno Denis	Ibis Styles, Arlon	LUX
18/12	12:00	Repas-conférence : « La chevalerie, des origines à son apogée »	Athènes Plaza	CHA

EDITORIAAL VAN DE HOOFDREDACTEUR VEERTIG KEER SCHULDIG – NIEMAND VERANTWOORDELIJK?

Door **Ludo Van der Stock**, hoofdredacteur – rédacteur en chef

Volgens de meest recente Statbel-cijfers eisten verkeersongevallen in 2023 in België 501 mensenlevens. In datzelfde jaar werden, zelfdodingen niet meegerekend, 5.603 overlijdens door een externe oorzaak geregistreerd. Bijna één op de elf was dus het gevolg van een verkeersongeval.

Op een doordeweekse ochtend, op de N16 tussen Bornem en de oprit van de E17 ter hoogte van Sint-Niklaas, begon ik te tellen. Niet uit verveling, maar uit een oude beroepsreflex. Een ritje van een klein half uur. Ik reed op de rijksweg 70 en 90 km/u en op de autoweg nauwgezet 120 km/u GPS-snelheid. Tegen de tijd dat ik over de E17 de afrit Burcht naderde, had ik 40 snelheidsovertredingen geregistreerd. Niet 40 verschillende bestuurders die een uitzonderlijke fout maakten, maar 40 manifestaties van hetzelfde collectieve gedrag. Dat is geen toeval. Dat is een patroon. De vraag is waarom.

Recente Vlaamse verkeersstatistieken bevestigen wat elke regelmatige weggebruiker intuïtief aanvoelt: de grote meerderheid van snelheidsboetes betreft kleine overschrijdingen. Niet de roekeloze chauffeur die met 160 over de autoweg scheurt, maar de bestuurder die stelselmatig vijf of tien kilometer per uur boven de limiet rijdt. Dat is geen uitzondering, dat is de feitelijke rijcultuur geworden. Wanneer een groot deel van de weggebruikers zich houdt aan 'de limiet plus een beetje', wordt dat de werkelijke sociale norm. Wie zich strikt aan de wettelijke limiet houdt, valt op als 'de trage, de voorzichtige'. De groepsdruk werkt stilzwijgend maar doeltreffend. Men past zich aan de flow aan, niet aan het verkeersbord.

Psychologisch en sociologisch speelt gewoontegedrag een dominante rol. Wie dagelijks hetzelfde traject rijdt, ontwikkelt automatismen. Men leest het verkeer, niet de verkeersborden. Daarbij komt de illusie van controle: enkele kilometers per uur extra voelt beheersbaar, vertrouwd, onschuldig. De risicoperceptie daalt naarmate de gewoonte stijgt. Dit verklaart ook het gedrag bij snelheidswissels via portieken: het duurt bestuurders gemiddeld een halve tot een hele kilometer om zich effectief aan te passen. Niet omdat zij bewust ongehoorzaam zijn, maar omdat zij eerst de situatie lezen: 'Is dit echt nodig, doet de rest het ook, hoe lang geldt dit?' Onzekerheid leidt tot groepsvolgving, groepsvolgving tot collectieve laksheid.

Op een traject van vijftig kilometer bedraagt het tijdsverschil tussen honderd en honderd twintig kilometer per uur ruwweg vijf minuten. Vijf minuten eerder vertrekken levert hetzelfde resultaat op, zonder het hogere brandstofverbruik, zonder de grotere boetekans en zonder de significant toegenomen kans op ernstig letsel of dood. Boven de honderd kilometer per uur stijgt de dodelijkheid van een aanrijding niet lineair maar exponentieel. Menselijk rijgedrag is zelden het resultaat van een bewuste kosten-batenanalyse. Het is routineus, sociaal bepaald en emotioneel geladen. Een grote, snelle auto symboliseert efficiëntie, controle, zelfs status. Anderzijds snorren de kleine auto's even goed voorbij, net over de limiet: 'ik kan ook rap rijden'. Haantjesgedrag?

De laatste jaren stel ik nauwelijks nog zichtbare politiecontroles vast op grote wegen en autosnelwegen. Geen patrouillevoertuigen langs de berm, geen herkenbare aanwezigheid van de wegpolitie. Dat wekt de indruk dat er minder gecontroleerd wordt, maar die indruk klopt niet volledig — en precies dat onderscheid is criminologisch relevant. De federale wegpolitie blijft een nationale directie met een brede opdracht en een duizendtal mensen. Wat veranderd is, is de aanpak: minder constante aanwezigheid, meer selectieve en risicogerichte inzet op plaatsen en tijdstippen met de hoogste handhavingswaarde.

Dat heeft echter een psychologisch neveneffect. De subjectieve pakkans, de inschatting van de kans om betrapt te worden, is een sterkere gedragsbepalende factor dan de objectieve kans zelf. Wie geen politie ziet, voelt zich minder gecontroleerd, ongeacht hoeveel flitspalen of trajectcontroles er hangen. Die worden door apps en GPS-en nauwkeurig in kaart gebracht. Alleen daar, gedurende 100 m, rijdt vrijwel iedereen netjes 'normaal'. Een flitspaal registreert. Een patrouille ontmoedigt.

Verkeersovertredingen zijn in de criminologische literatuur geen klassieke criminaliteit, maar zij passen wel in het patroon van genormaliseerde regelafwijking: laag moreel gewicht, hoge gewoontevorming, beperkte subjectieve pakkans. Het maatschappelijke gewicht is echter reëel, in mensenlevens, in zorgkosten, in handhavingscapaciteit. Wat ik tussen Bornem en Burcht observeerde, is geen individueel falen. Het is een rijcultuur die zich heeft vastgezet. En rijculturen veranderen niet door snelheidsborden alleen. Een mentaliteit die eenmaal de verkeerde weg opgaat, is nog moeilijk terug te draaien. Geen app kan dan nog de juiste richting wijzen.

Bij 120 km/u en een plotse stilstand duurt de impact 0,1 seconde. De hersenen slaan tegen de schedel. De aorta scheurt. Het lichaam houdt op te bestaan voor de airbag volledig opgeblazen is. Plotse dood.

COLUMN VAN JORIS VAN BLADEL VERBLIND DOOR DE VREDE

Er zijn vandaag weinig woorden populairder dan "onderhandelingen". Politici, opiniemakers en diplomaten verwijzen ernaar alsof het synoniem is voor vrede. Dat is het niet. De vraag is niet óf er onderhandeld moet worden, maar onder welke omstandigheden. En achter die vraag schuilt een voorwaarde die in het huidige debat te gemakkelijk wordt overgeslagen. Onderhandelen veronderstelt twee partijen die daadwerkelijk bereid zijn om tot een akkoord te komen.

Aan Russische zijde is daar voorlopig weinig van te merken. Nochtans neemt de druk toe. De economie kraakt onder de last van de oorlog, de verliezen lopen op, binnen de elite groeit de onzekerheid en op het terrein heeft Oekraïne het Russische momentum tot staan gebracht. De oorlog laat zich steeds moeilijker op afstand houden van de Russische samenleving. Toch vertaalt geen van deze factoren zich in een zichtbare bereidheid van het Kremlin om zijn oorlogsdoelen wezenlijk bij te stellen. Wie verwacht dat druk vanzelf tot toenadering leidt, projecteert een westerse reflex op een tegenstander die anders denkt.

Want hier botsen twee grammatica's van het onderhandelen. In veel Europese hoofdsteden geldt onderhandelen als het zoeken naar een redelijk midden tussen redelijke partijen: een oefening in compromis. De Russische traditie kent een andere syntaxis. Onderhandelen is er geen alternatief voor de strijd, maar de voortzetting ervan met andere middelen. Intimidatie, misleiding, tijd winnen, tegenstellingen uitbuiten en de tegenstander psychologisch onder druk zetten zijn geen ontsparingen van het gesprek, ze zijn het gesprek.

Dat maakt Russische onderhandelaars niet irrationeel, integendeel. Zij verschijnen doorgaans uitstekend voorbereid aan tafel. Ze beschikken over een scherp omschreven agenda, kennen de persoonlijke profielen van hun gesprekspartners en weten precies welk minimum ze willen binnenhalen. Tegenover die discipline staat een Europa dat vooral met zichzelf in gesprek is.

Precies daar ligt Europa's probleem. Terwijl Russische onderhandelaars zich voorbereiden op wat ze willen bereiken, discussiëren Europese hoofdsteden vooral over hoe de onderhandelingen moeten verlopen. De aandacht gaat naar de samenstelling van de tafel, de bemiddelaars en de diplomatieke vorm. Veel minder naar de agenda zelf: welke doelstellingen zijn niet onderhandelbaar, welke concessies zijn aanvaardbaar en wat gebeurt er als een akkoord uitblijft? Zo dreigt procedure een substituuut voor strategie te worden. Wie niet weet wat hij wil bereiken, zal uiteindelijk genoeg moeten nemen met wat de ander bereid is te geven.

Daar komt iets bij wat de Russische starheid verklaart. Voor Vladimir Poetin is deze oorlog geen gewone geopolitieke episode. Zijn politieke toekomst, zijn historische plaats en mogelijk zijn persoonlijke veiligheid zijn ermee verstrengeld geraakt. Een regime dat zijn lot aan een oorlog heeft verbonden, kan niet toegeven zonder te vallen. Daarom werkt druk hier averechts op de westerse verwachting: ze verhoogt niet de bereidheid tot een compromis, maar de inzet van het volharden. Hoe hoger de kosten van verlies, hoe groter de neiging om door te zetten. Voor Europa is dat een ongemakkelijke paradox: een tegenstander die verzwakt, wordt daardoor niet meegaander, maar mogelijk gevaarlijker.

Dat betekent niet dat vrede onmogelijk is. Het betekent wel dat het woord zelf ons niet mag verblinden. Vrede is geen formule die machtsverhoudingen doet verdampen, en de haast om een conflict te beëindigen brengt ons soms verder van een duurzame uitkomst. Daarom is het vandaag verstandiger ons niet alleen op onderhandelingen voor te bereiden, maar evenzeer op verdere escalatie. Wie enkel de weg naar consensus denkt, wordt ingehaald door wie nog gelooft in de weg van de druk.

En dan blijft één principe overeind. Het is Oekraïne dat bepaalt welke doelstellingen het aan een tafel verdedigt. Niet Brussel, niet Washington, en niet de commentatoren die vrede verheffen tot een abstract ideaal, los van de werkelijkheid op het terrein. Vrede is waardevol, maar niet elke vrede is rechtvaardig. Wie haar nastreeft omwille van de rust alleen, vergeet uiteindelijk waarom oorlog soms wordt gevoerd: niet om te overwinnen, maar om niet te moeten verdwijnen.

Dr. Joris Van Bladel is historicus en slavist, gespecialiseerd in het Russische leger. Hij is Senior Research Fellow bij het Egmont Instituut, geassocieerd onderzoeker in Oostenrijk en lid van de Wetenschappelijke Raad van het Oostenrijkse Ministerie van Defensie.

Hij doceerde aan diverse universiteiten in binnen- en buitenland en is een veelgevraagd commentator over veiligheid, defensie en Rusland. Hij is lid van Mars & Mercurius Club Brabant en beschikbaar voor lezingen: j.vanbladel@egmontinstitute.be

CHAOS DANS L'ENSEIGNEMENT FRANCOPHONE – TENANTS ET ABOUTISSANTS

Par **Marc Fiévet**, rédacteur de la Revue Mars & Mercure

Au cours des dernières semaines, Bruxelles a été, à plusieurs reprises, le théâtre de manifestations du monde de l'enseignement francophone. Malheureusement, ces mouvements de protestation ont parfois été éclipsés par les agissements de casseurs et de vandales, dont les violences ont retenu davantage l'attention médiatique que les véritables enjeux du débat.

Derrière ces images spectaculaires se cache pourtant une réalité autrement plus préoccupante. Les difficultés actuelles de l'enseignement de la Fédération Wallonie-Bruxelles ne sont pas apparues du jour au lendemain. Elles résultent d'une longue évolution marquée par des choix institutionnels, des contraintes budgétaires croissantes, un sous-financement chronique et des réformes successives, dont les effets se font aujourd'hui pleinement sentir.

Pour comprendre les causes profondes de cette crise, il est nécessaire de dépasser l'émotion suscitée par l'actualité immédiate et de replacer ces événements dans leur contexte historique, politique et financier. C'est à cet exercice que se livre Marc Fiévet, ancien directeur de l'enseignement supérieur, dont l'analyse met en lumière les mécanismes qui ont progressivement conduit à la situation que connaît aujourd'hui l'enseignement francophone. (LVdS).

Une des manifestations – Photo: Le Soir

L'enseignement : des débuts à la massification

La Belgique a été un des derniers pays européens à instaurer un enseignement obligatoire ; bien qu'une loi de 1889 ait interdit le travail des moins de 12 ans, il a fallu attendre le 19 mai 1914 pour voir le législateur l'imposer à tous les enfants de 6 à 14 ans. Pour les raisons que l'on devine, elle n'entrera en vigueur qu'à la rentrée 1919. À côté d'un enseignement général réservé aux élites économiques se développent alors des écoles techniques et professionnelles, qui seront, dès après 1945, à la pointe de la technologie.

Une seconde « révolution » se fait jour en 1958, avec l'adoption du Pacte Scolaire, qui met (presque) les écoles libres (essentiellement catholiques) sur un pied d'égalité avec celles de l'Etat (mêmes rémunérations pour les enseignants, subventions, ...). Conjugée au « baby-boom » et à la massification de l'enseignement secondaire supérieur dans les années 1960 et 1970, cette nouvelle donne entraîne une augmentation importante et continue du budget de l'éducation nationale ; l'Etat semble en avoir les moyens, ses recettes étant alimentées par les taux élevés de croissance du PIB durant les « Trente Glorieuses » et une réforme fiscale d'ampleur (1962).

Difficultés budgétaires et prémisses de la séparation Nord/Sud

La réforme constitutionnelle de 1970 préfigure la fédéralisation de notre pays (la fin de la Belgique de papa, dira Gaston Eyskens). On crée les trois Communautés, chargées de gérer des matières culturelles, et on ébauche la régionalisation. Les politiciens le jurent : l'enseignement restera national. Néanmoins, dès 1971, le ministère de l'éducation est « scindé », avec dorénavant à sa tête deux ministres, un Flamand et un francophone, contraints de s'entendre ; le parlement vote un budget global qu'ils se répartissent. C'est à cette époque qu'est introduit l'enseignement rénové, plébiscité en Wallonie, beaucoup moins en Flandre. Alors que jusque-là l'enseignement secondaire supérieur général comportait 6 filières assez étanches (latin+ grec ou math ou sciences, scientifique A (math) et B (sciences) et économique, on va multiplier les options (sciences sociales, histoire, géographie, langues, ...) et une forme d'enseignement « à la carte » ; cela va générer des embauches massives très coûteuses, alors que la crise économique arrive. Paradoxalement, on se paye un enseignement « de riches » au moment où le retournement conjoncturel engendre moins de richesses.

En 1980, nouvelle réforme de l'Etat : les trois régions sont créées. Comme le permet la Constitution, la Flandre fusionne Communauté et Région : un seul parlement, un seul gouvernement. Côté francophone, c'est compliqué, pour ne pas dire infaisable, à cause de la Région bruxelloise : quelque peu anodin, à l'époque, mais pas sans conséquence aujourd'hui. Les indicateurs macroéconomiques se dégradent, et amènent en 1982 une dévaluation du BEF de 8,5% ; pas de dévaluation sans mesures d'accompagnement austères, entre autres trois sauts d'index, nécessaires pour sauvegarder la compétitivité de nos

entreprises. Cela ne suffit pas ; en 1986 (accords de Val-Duchesse), le gouvernement entame une réduction drastique des dépenses : 6.000 enseignants sont licenciés, l'enseignement francophone en supportant une part proportionnellement plus importante.

La communautarisation – l'enseignement francophone appauvri et corseté

En 1989, l'enseignement est communautarisé (reniée, la parole donnée en 1970) ; chacun veut être « maître chez lui ». Les Communautés sont dotées de moyens financiers auparavant attribués à l'éducation nationale, via une loi spéciale de financement. Elle prévoit une clé de répartition initiale entre les deux Communautés, ainsi qu'une évolution de la dotation en fonction de quatre paramètres : la croissance réelle du PIB, l'inflation, la clé élèves (enfants de 6 à 17 ans scolarisés en communauté française (CF)/total dans les deux communautés), le coefficient d'adaptation démographique (évolution de la population de moins de 18 ans par rapport à 1988).

Les francophones ont très mal négocié la clé de répartition : par rapport aux budgets déjà réduits après 1986, l'enseignement francophone va perdre 128,9 millions € (ce qui correspond à 273 millions actuels), soit 3,65% de ses moyens ; c'est énorme. J'ai écrit, en 1988, à destination de mes collègues, une note (très mal perçue par les syndicats) expliquant que ce n'était pas viable et qu'au plus tard en 1994, la Communauté serait « en faillite ».

Ce fut fait en 1992. Résultats : grandes grèves et coupes budgétaires ; en 1996, même scénario, avec le licenciement de 3.000 enseignants. Parmi les conséquences, on note un sous-financement de l'enseignement supérieur et des investissements, ainsi qu'une stagnation salariale généralisée (hors indexation) ; à titre d'exemple, le barème de ma fonction (directeur de l'enseignement supérieur) n'a quasiment pas évolué depuis 1988.

De la lente agonie au chaos

Les quatre modifications apportées à la loi spéciale de financement n'ont pas résolu les problèmes et les paramètres d'ajustement n'ont pu améliorer la situation. En effet, depuis la crise économique de 2008, la croissance du PIB est faible (en moyenne 1,4%/an) ; la clé élèves est relativement défavorable à la CF, par rapport au nord du pays ; si la dotation de la Communauté a bien été indexée, certaines subventions aux établissements ne l'ont pas été, aggravant le sous-financement chronique. L'endettement de la CF est effarant : 14 milliards €, soit 100% de ses recettes annuelles. Frédéric Daerden (PS), le précédent ministre du budget, l'a affirmé à plusieurs reprises : « on va droit dans le mur ». Malgré cela, on a continué à générer de nouvelles dépenses, telles celles découlant de la masterisation des instituteurs et AESI (financement d'une 4ème année, barème plus élevé), à mon avis pour des raisons plus « idéologiques » que pédagogiques. Folie ?

Le point de rupture est aujourd'hui atteint et les nouvelles (et indispensables) mesures d'économie prises par le gouvernement CF (sans beaucoup de concertation il est vrai) ont déclenché la colère des enseignants. Elle se focalise surtout sur les deux périodes hebdomadaires ajoutées aux professeurs de l'enseignement secondaire supérieur (de 20 à 22), sans augmentation de salaire. Importantes pertes d'emplois ou impact limité ? La mesure ne concerne que les masters et les bacheliers enseignant les cours généraux et techniques. Dans l'enseignement technique et professionnel (40% des élèves), les profs de pratique professionnelle sont déjà à 28. Et environ 10.000 ETP (pour l'ensemble du personnel) ont plus 60 ans, ils seront partis dans les 5 ans (DPPR, retraite).

On peut comprendre les revendications légitimes des enseignants ; mais accuser le gouvernement CF actuel de tous les maux et vouloir son départ pour le remplacer par l'opposition, c'est oublier que tous sont coupables. Les enseignants en fonction en 1988 ne sont plus là pour l'expliquer. Ceux qui manifestent ne se rendent pas compte que le « péché originel » a été commis il y a bientôt 40 ans, avec l'assentiment de tous les partis politiques (et des syndicats). Sans que l'on ait demandé leur avis, les 75.000 enseignants francophones de l'époque ont été transférés à l'entité fédérée la plus démunie de Belgique. Hier comme aujourd'hui, nombre ignorent que la Communauté ne dispose d'aucun pouvoir fiscal. Peut-on pour autant accepter les agissements de certains ? Qualifier un parti du gouvernement CF « d'extrême droite » et manipuler à coup de fake news des adolescents pour les entraîner dans un combat qui est *in fine* « politique » ? Les élèves n'entendent qu'un seul son de cloche, alors qu'ils n'ont ni le recul ni les connaissances économiques nécessaires pour comprendre les causes et les enjeux.

L'impasse

Imaginer que la solution vienne de l'Etat fédéral, lui-même à la recherche de milliards, est un leurre et elle se paierait probablement par une nouvelle réforme, logiquement imposée par le nord, et pas nécessairement favorable à la Wallonie. En Flandre, la fusion institutionnelle permet aux impôts de la Région de financer des compétences communautaires. Côté francophone, ce n'est pas le cas, bien que la Région Wallonne (RW) l'ait déjà fait. La piste régionale est pourtant intéressante

mais elle se heurte à quelques sérieux obstacles. La RW est elle-même pauvre et en grande difficulté budgétaire, aggravée par une coûteuse réforme des droits d'enregistrement et de succession. Elle dispose pourtant de leviers fiscaux intéressants, comme le taux de précompte immobilier – il est depuis longtemps de 1,25%, alors que la Flandre est passée à 3,97%.

Mais les Wallons ne veulent pas être les seuls à payer ; 30% des élèves du secondaire sont scolarisés en Région bruxelloise, qui, au vu de sa situation budgétaire, ne débloquent aucun cent. La situation est inextricable et le chaos risque hélas de se prolonger, au détriment des élèves dont les profs prétendent défendre l'avenir.

Marc Fiévet est économiste (MSc Econ, UNamur - FUNDP). Il était directeur de l'enseignement supérieur (FWB). Il est e.a. président du Conseil d'Administration du Centre d'Enseignement Supérieur Namurois et président du Conseil Sectoriel de l'Enseignement Supérieur Economique E.A, membre de la Commission économique de l'Académie de Recherche et d'Enseignement Supérieur de la CF (ARES).

Marc est président de Mars & Mercure – Club de Namur.

ACTIVITEIT VAN DE CLUB ANTWERPEN ADMIRAAL TANGUY BOTMAN DE NOORDZEE ALS NIEUWE FRONTLIJN

Door **Ludo Van der Stock**, hoofdredacteur

Op 9 juni mocht onze Club Antwerpen een bijzondere gast verwelkomen: admiraal **Tanguy Botman**, commandant van de **Marine**. In een gedreven uiteenzetting nam hij ons mee in de structuur en de mogelijkheden van zijn krijgsmachtdeel, in de nauwe samenwerking met onze Nederlandse burens, in de nieuwe marineschepen die op stapel staan en in de vernieuwende methodes van mijnenbestrijding met drones. Die uiteenzetting drukken wij hier niet af. Zij blijft het werk van de admiraal en het past dat we daar respectvol en discreet mee omgaan.

Enkele beelden van de presentatie en het diner

Eén der slides van de presentatie

Na het gezamenlijke diner kreeg ik de kans om de admiraal kort te interviewen en hem enkele hete hangijzers voor te leggen. Hij ging er met grote openhartigheid op in.

De Russische schaduwvloot

Mijn eerste vraag ging over de zogenaamde Russische schaduwvloot, die met de regelmaat van de klok door onze Noordzee vaart. Kan en mag onze Marine daar iets tegen ondernemen?

Het antwoord van de admiraal was ondubbelzinnig. “Wij hebben de capaciteit om daar iets tegen te doen”, klonk het. Die vloot omzeilt de internationale sancties en handelt in strijd met het recht. Het is dan ook logisch, vond hij, dat België als staat samen met zijn Europese bondgenoten optreedt. Het gaat allerm minst om een gewone situatie, maar de oorlog in Oekraïne maakt het noodzakelijk. Via die schaduwvloot worden immers petroleum en gas verkocht aan landen die zich weinig van de sancties aantrekken, en met dat geld financiert Rusland zijn oorlog. “Wij moeten de financiering van die oorlog stoppen”, benadrukte hij. Een van de manieren om dat te doen, is ervoor te zorgen dat die schepen niet langer ongehinderd hun gang kunnen gaan.

Spionage onder water

Vervolgens legde ik hem een zorg voor, die veel mensen bezighoudt. Wat voeren die vreemde schepen precies uit wanneer zij onze energie-eilanden bestuderen en in kaart brengen waar kabels, pijpleidingen en elektriciteitsverbindingen liggen? Is dat geen vorm van militaire én industriële spionage?

Botman noemde het ronduit abnormaal dat vreemde schepen onze infrastructuur observeren. Er komt steeds meer maritieme infrastructuur op zee, denk maar aan het energie-eiland van Elia, dat de komende jaren van groot belang wordt voor ons land. Het is dan ook logisch dat de Marine die installaties beschermt en de kabels en leidingen in het oog houdt. Toch wees hij erop dat dit niet alleen een opdracht van de Marine is, maar van het hele land. Samen met het Crisiscentrum en met de industrie, die zelf in beschermingssystemen moet voorzien, wil men ons weerbaar maken tegen dergelijke dreigingen.

De drama's op zee

Een derde thema lag mij na aan het hart: de bootjes met transmigranten die de oversteek naar Engeland wagen. Ook daar leek mij, samen met het Maritiem Informatiekruispunt, een rol weggelegd voor de Marine, al was het maar op het vlak van inlichtingen.

De admiraal noemde het tragisch wanneer mensen op zee in de problemen komen, schipbreuk lijden of zelfs om het leven komen. Samen met de kustwachtorganisaties bekijkt de Marine voortdurend hoe zowel de veiligheid als de beveiliging kan worden verbeterd. Het blijft een taak van de volledige kustwacht, waarbij elke partner binnen zijn eigen bevoegdheden handelt, in nauwe samenwerking en met de best mogelijke aanpak voor ogen.

Fort Sint-Marie

Tot slot verliet ik even de open zee en bracht ik het gesprek dicht bij huis, naar Fort Sint-Marie. Ik zei de admiraal dat ik er in de jaren 80 van vorige eeuw ben geweest, toen er nog snelle patrouilleboten lagen. Heeft Defensie plannen om dat fort opnieuw in gebruik te nemen?

Defensie moet opnieuw kunnen beschikken over meer kazernes, oefenterreinen en locaties, zo antwoordde hij. Fort Sint-Marie is in het vastgoedplan opgenomen als een site die eventueel opnieuw in gebruik kan worden genomen; volgens hem behoort het terrein nog steeds tot Defensie. Alle mogelijkheden liggen open — een maritieme eenheid, maar evengoed een eenheid voor havenbescherming.

Ik vertelde over het betonnen observatiecentrum uit de Koude Oorlog dat er, in nog aanvaardbare goede staat bovenop de kazematten is gebouwd en zich uitstekend zou lenen als informatie- of observatiepost voor de bewaking van de haven.

De admiraal hield een slag om de arm: een definitief plan is er nog niet, maar het gaat wel degelijk om een strategische locatie. “Antwerpen is een bijzonder belangrijke haven”, besloot hij. “Het is een van de twee Europese havens die behoren tot de vijftien grootste havens ter wereld. Daarom moet alles in het werk worden gesteld om die haven te beschermen en in dat kader kan Fort Sint-Marie wel degelijk een interessante locatie worden. “

Ondertussen vernamen we dat het waarschijnlijk een basis zal worden voor onze **marinefuseliers**. (LVdS)

OPINIE

VAN DE KARELSPRIJS NAAR DE DEFENSIE VAN EUROPA, DOOR DE EUROPEANEN !

Door **Dr. Jean Marsia**, redacteur van het Tijdschrift M & M.

De toespraak van de heer Mario Draghi (78), op 14^e mei te Aken, na de uitreiking van de **Internationale Karelsprijs**, actualiseerde een aantal elementen van zijn rapport van 2024, rekening houdend met de nieuwe crises en de vijandigheid van president Trump tegenover de Europese Unie (EU). De heer Draghi benadrukte terecht dat de Amerikaanse invoerheffingen, opgetrokken tot niveaus die al een eeuw niet meer zijn gezien, de Europese uitvoer naar de Verenigde Staten met ongeveer 17 % deden dalen en dat de afsluiting van de Straat van Hormuz onze bevoorradingsketens verstoort; het herstel ervan kan maanden, zelfs jaren in beslag nemen.

Dr. Draghi verweet de EU ook nog dat zij zich voor de buitenwereld had opengesteld zonder haar interne markt te hebben voltooid, wat leidde tot een overdreven afhankelijkheid van de externe vraag, een energetische en strategische kwetsbaarheid en een technologische achterstand, met name op het vlak van artificiële intelligentie. Hij stelde vast dat onze energienetwerken onvoldoende geïntegreerd blijven en onze kapitaalmarkten te

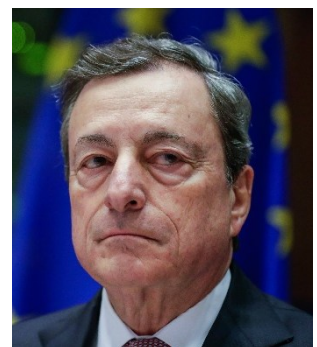
gefragmenteerd, terwijl onze investeringsbehoeften gestegen zijn van 800 miljard euro per jaar tot bijna 1 200 miljard euro per jaar gemiddeld, inclusief de bijkomende defensiebudgetten van de voorbije jaren.

Economische groei is voor de heer Draghi dan ook de voorwaarde *sine qua non*, voor alles wat de EU zegt te moeten doen : de energietransitie financieren, onze defensie verzekeren, de industrieën van het digitale tijdperk uitbouwen en vergrijzende bevolkingen ondersteunen. Maar de mondiale context is niet gunstig voor groei : de Verenigde Staten lijken niet langer bereid onze veiligheid te garanderen en gedragen zich meer als concurrent dan als partner ; China genereert industriële overschotten van een omvang die de wereld niet kan opvangen zonder onze eigen productieve basis uit te hollen ; het steunt Rusland, onze tegenstander volgens hem, rechtstreeks. In Europa groeit de productiviteit te traag en zijn er te veel regels. Volgens de Europese Centrale Bank vertonen de EU-lidstaten sterk uiteenlopende integratieniveaus ; als alle lidstaten het hoogste niveau zouden benaderen, zouden de langetermijnwelvaartwinsten meer dan 3 % kunnen bedragen.

Een helder defensiediscours dat de Europeanen tot actie moet aanzetten

De heer Draghi prees de defensie-investeringen als een ‘sleutelstap’ in een historisch moment en stelde vast dat een alliantie waarbij Europa voor zijn defensie afhankelijk is van de Verenigde Staten, een alliantie is waar die veiligheidsafhankelijkheid kan doorwerken op alle andere onderhandelingen, handel, technologie en energie. Als Europa een grotere verantwoordelijkheid voor de verdediging van ons continent en onze burens op zich nam en meer autonomie verwierf in de organisatie van die defensie, zou het sterker staan in zijn handels- en energiebetrekkingen en zou het de grondvesten van de trans-Atlantische relatie en de NAVO versterken.

Hij erkende dat Oekraïne de drijvende kracht is achter een vorm van praktische defensie-integratie die Europa lang niet planmatig tot stand had kunnen brengen. Hij bestempelde de 160 bilaterale en multilaterale defensieakkoorden die Europese staten, het Verenigd Koninkrijk en Oekraïne sinds het begin van de Russische invasie hebben gesloten, terecht als een *patchwork* ; slechts zes ervan bevatten

Mario Draghi

een clause van wederzijdse verdediging.” Als een lidstaat wordt aangevallen, moet het Europese antwoord ondubbelzinnig zijn nog vóór de crisis uitbreekt”, aldus de heer Draghi, die kleinere coalities niet uitsluit.

Artikel 42 van het EU-Verdrag : een oplossing ?

Volgens de heer Draghi lijkt het mogelijk om paragraaf 7 van artikel 42 van het Verdrag betreffende de EU (VEU), de clause van wederzijdse verdediging van de Unie, operationeel inhoud te geven, ook al is ze, hoewel juridisch gedefinieerd en reeds ingeroepen, nog niet concreet vertaald in plannen, capaciteiten en commandostructuren. Die § 7 bepaalt :

“Ingeval een lidstaat op zijn grondgebied gewapenderhand wordt aangevallen, verlenen de andere lidstaten hem bijstand en steun met alle middelen waarover zij beschikken, overeenkomstig artikel 51 van het Handvest van de Verenigde Naties. Dit laat het specifieke karakter van het veiligheids- en defensiebeleid van bepaalde lidstaten onverlet. **De verbintenissen en de samenwerking op dit gebied blijven in overeenstemming met de in het kader van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie aangegane verbintenissen**, die voor de staten die daarvan lid zijn de grondslag voor hun collectieve verdediging blijft en het orgaan voor de tenuitvoerlegging ervan.”

Om de draagwijdte van deze clause te begrijpen, dient men te bedenken dat § 2 van artikel 42 elke gemeenschappelijke verdediging van de Unie afhankelijk maakt van een beslissing van de Europese Raad die **met eenparigheid van stemmen** besluit. Bovendien bepaalt § 4 dat **besluiten betreffende het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid door de Raad met eenparigheid van stemmen worden aangenomen**. Voor de Europese Vereniging voor defensie IVZW (S&D) maken zowel de ondergeschiktheid aan de NAVO als de eis van unanimiteit binnen de Europese Raad de tenuitvoerlegging van de wederzijdse verdedigingsclause van de Unie illusoir.

Een nep-“pragmatisch” federalisme

Op institutioneel vlak heeft de heer Draghi het “pragmatisch” federalisme dat hij in 2022 had voorgesteld opnieuw naar voren gebracht, met de vaststelling dat de Europese *governance* was opgebouwd om machtsconcentratie te voorkomen en daardoor niet bestand is tegen de huidige uitdagingen. Ik deel zijn mening dat de legitimiteit van de Unie zwak, zelfs zeer zwak is en dat dit gezamenlijk optreden bemoeilijkt. Maar zijn “pragmatisch” federalisme — gebaseerd op vrijwillige samenwerking op concrete domeinen, goedgekeurd door elk nationaal electoraat, zodat burgers weten waaraan hun regering zich heeft gecommitteerd en haar ter verantwoording kunnen roepen — mist institutionele relevantie.

De heer Draghi oordeelt bovendien dat Europa een punt heeft bereikt waarop de noodzakelijke beslissingen niet langer passen binnen het geërfde institutionele kader. Dat alles lijkt mij positief, maar het is geen federalisme. De heer Draghi wijst de Europeanen een volkomen verkeerde institutionele weg, terwijl hij in 2018, als voorzitter van de ECB, te Florence had betoogd dat de levering van supranationale publieke goederen — veiligheid, defensie, migratie — via Europese belastingen gefinancierd zou moeten worden en dat alleen een Europese federale staat interstatelijke solidariteit via een substantieel budget kon verankeren en een gemeenschappelijk fiscaal beleid kon bepalen. Ik heb die uitspraken toegejuicht ; dit zijn mijn redenen.

Waarom federalisme ?

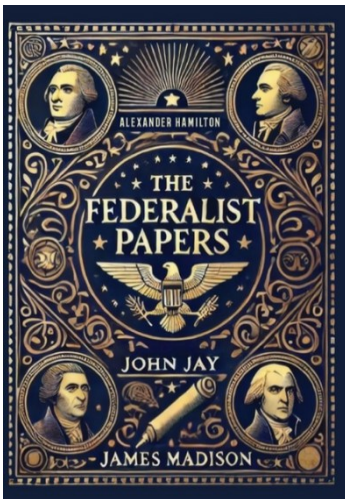
Federalisme is de enige relevante organisatievorm die een pan-Europese staat kan aannemen om de aanbevelingen van de rapporten van de heren Letta, Draghi en Niinistö van 2024 ten uitvoer te leggen, gericht op het keren van de economische en wetenschappelijke neergang van Europa en het verminderen van de afhankelijkheid van de Amerikanen voor het handhaven van de vrede. Er zijn slechts vier wegen voor de Europese staten om hun unie te verdiepen : samenwerking, integratie, confederatie en federatie.

Samenwerking houdt in dat staten gemeenschappelijke besluiten nemen, zoals binnen de NAVO ; maar in meer dan 75 jaar heeft de Organisatie de binnengrenzen van Europa voor militairen niet weggewerkt, noch de efficiëntie van onze defensie-uitgaven verbeterd. Integratie is het gegeven dat staten rechtstreeks toepasselijke regels aanvaarden die door supranationale instellingen worden vastgesteld : ze heeft de economische groei gestimuleerd, maar bleek niet in staat een Europese defensie op te bouwen, het Pleven-plan van 1952 getuigt daarvan. Een confederatie groepeerde staten die bepaalde middelen gemeenschappelijk inzetten maar hun soevereiniteit bewaren. De geschiedenis leert ons, dat confederaties ofwel evolueren naar federaties ofwel uiteenvallen. De Zwitserse Confederatie werd na de Sonderbund-burgeroorlog in 1848 federaal. De Verenigde Staten vervingen hun confederale grondwet van 1776 door de federale grondwet van 1787 om een gebrekkige governance te verhelpen. Het GOS, door Gorbatsjov ontworpen als opvolger van de USSR, functioneerde al snel niet meer en viel uiteen.

Sauli Niinistö
voorm. president Finland

Grondwetsprofessor Francis Delpérée placht zijn studenten te zeggen dat het confederalisme het federalisme voor dommen is. Dat was bondig en duidelijk.

De eerste federale grondwet, die van de Verenigde Staten van 1787, verankerde de door Montesquieu bepleite scheiding en het evenwicht der machten (*checks and balances*) en vestigde drie onderscheiden machten : een uitvoerende macht (de president), een bicamerale wetgevende macht (het Huis van Afgevaardigden en de Senaat als vertegenwoordiging van de gefedereerde staten) en een rechterlijke macht (onder het Hooggerechtshof). Om de ratificatie door de 13 staten te bewerkstelligen, publiceerden Madison, Hamilton en Jay in 1788 85 artikelen, de *Federalist Papers*. Men moet vaststellen dat de termen „federaal“ en „federalisme“ te pas en te onpas zijn gebruikt, met name in Frankrijk, waar zowel het *Fête de la Fédération* van 1790, als het “filosofisch of integraal” federalisme van Brugmans en Marc¹ als de door Monnet² geïnspireerde technocraten² als de monarchistische beweging “La Fédération” uit de jaren 1950³ niets van doen hebben met de *Federalist Papers*. Zelf ben ik federalist in de zin van de *Federalist Papers*, want de federatie is de enige weg die Europa nog rest om gewicht in de schaal te leggen. Federeren impliceert dat staten een deel van hun soevereiniteit overdragen aan de Federatie via een grondwet die de bevoegdheden verdeelt ; er zijn evenveel varianten

van federalisme als er federale staten zijn, maar enkele beginselen blijven onontbeerlijk. Duurzame democratie vereist dat de macht de macht stuit : de wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht moeten op alle bestuursniveaus gescheiden zijn. De gefedereerde entiteiten zouden staatsbevoegdheden uitoefenen zonder toezicht van de Federatie, gelijk zijn in rechte en deelnemen aan de federale governance via hun vertegenwoordigers in een Senaat.

De Europese Federatie die Robert Schuman op 9 mei 1950 aankondigde maar nooit werd gerealiseerd, vestigen is de *conditio sine qua non* van een Europese defensie, want zij alleen zou een democratisch legitieme Europese opperste bevelhebber kunnen aanwijzen. Europa beschikt al over een bicamerale wetgevende macht, nog onvolmaakt maar gemakkelijk te verbeteren, en over een embryonale maar niet verwaarloosbare rechterlijke macht ; de ECB functioneert op federale wijze. Wat ons voornamelijk ontbreekt, is de federale uitvoerende macht : een staatshoofd verkozen bij algemeen stemrecht — opperbevelhebber van de federale strijdkrachten — en een regering die verantwoording verschuldigd is aan het federale parlement belast met het bepalen van een Europees veiligheidsbeleid en het organiseren van een afschrikkend Europees leger.

Daarvoor moet nog een “*coalition of the willing*” worden gevormd die als een olievlek uitbreidt, zoals de Zes dat deden, daarna de EU, vervolgens de Schengen- en eurozones. De **Europese Vereniging voor defensie IVZW** werkt daar onverdroten aan en staat klaar om haar te ondersteunen zodra ze is opgericht, als dat gewenst is.

Cet article a paru dans l'AGEFI Luxembourg de juin 2026, p. 18, sous le titre « Du prix Charlemagne à la défense de l'Europe, par les Européens ! » et est en ligne à la page <https://seuod.eu/du-prix-charlemagne-a-la-defense-de-leurope-par-les-europeens/>. ”.

Dr. Jean Marsia is kolonel, militair administrateur b.d. en studeerde Sociale en Militaire Wetenschappen aan de KMS, alsook Bestuurswetenschappen aan het Instituut Cooremans. Hij behaalde een doctoraat in de politieke wetenschappen aan de Universiteit Libre de Brussel en een tweede in de Sociale en Militaire Wetenschappen aan de KMS. Hij had een rijke carrière en was onder meer directeur van het academisch onderwijs en militair professor aan de Koninklijke Militaire School. Hij is stichtend-voorzitter van de Europese Vereniging voor defensie IVZW (S€D). Op verzoek geeft hij lezingen in onze Clubs.

¹ De filosofische of integrale federalistische gedachte sluit aan bij het personalisme, is christelijk geïnspireerd en anticommunistisch. Zie Henri Brugmans, *Panorama de la pensée fédéraliste*, Paris, La colombe, 1956, p. 10 ; Robert Aron, Alexandre Marc, *Principes du fédéralisme*, Paris, Le portulan, 1947, p. 146–147 ; Gianfranco Martini, “Fédéralisme et pensée politique d’inspiration chrétienne” in *Le fédéraliste*, revue de politique, XXXe année, 1988, n° 1.

² Volgens diverse onderzoekers wilde Monnet de volkeren zo veel mogelijk buiten de besluitvorming houden. Hij wantrouwde de democratie en het algemeen stemrecht en hanteerde de methode van de kleine stappen, waarbij verdragen aan elkaar werden gekoppeld om bevoegdheden van de staten op quasi-onomkeerbare wijze weg te nemen. Zie Coralie Delaume, *Europe, les États Désunis*, Paris, Michalon, 2014.

³ Zie Antonin Cohen, *De Vichy à la Communauté européenne*, Paris, PUF, 2012, p. 291 en 293–298 ; Denis de Rougemont (dir.), François Saint-Ouen (red.), *Dictionnaire international du fédéralisme*, Brussel, Bruylant, 1994, p. 67–91.

SAVE THE DATE

Colloque « L'évolution des idées et des sentiments en temps de guerre, de 1914 à aujourd'hui »

Colloquium "De ontwikkeling van ideeën en gevoelens in oorlogstijd, van 1914 tot vandaag"

Lundi 14 septembre 2026, de 12h30 à 17h30

Maandag 14 september 2026, van 12u30 tot 17u30

Une initiative conjointe de l'École Royale Militaire et de la Société Royale des Amis du Musée de l'Armée, avec le soutien du War Heritage Institute

Een gezamenlijk initiatief van de Koninklijke Militaire School en de Koninklijke Vereniging van de Vrienden van het Koninklijk Museum van het Leger, met de steun van het War Heritage Institute

Centre de conférences, campus de l'École Royale Militaire, accès par le corps de garde, 8 rue Hobbema, 1000 Bruxelles

Conferentiecentrum, campus Koninklijke Militaire School, toegang via het wachthuisje, Hobbemastraat 8, 1000 Brussel

Participation gratuite, inscription obligatoire avant le 7 septembre 2026

Gratis deelname, inschrijving verplicht vóór 7 september 2026

Inscription : srt.sramakv1@gmail.com ou 02 737 78 90 (mardi/jeudi, 10h30-15h00)

Inschrijving: srt.sramakv1@gmail.com of 02 737 78 90 (dinsdag/donderdag, 10.30-15.00 uur)

Intervenants : Prof. Dr T. Simoens (ERM), A. Merlin (ULB), F. Reyniers (IPIS), Col. F. Derolez (ERM), A. Morelli (ULB)

Sprekers: Prof. Dr T. Simoens (KMS), A. Merlin (ULB), F. Reyniers (IPIS), Kol. F. Derolez (KMS), A. Morelli (ULB)

Pour tout complément d'information:

Voor meer info:

Martine Jones, secrétaire Mars & Mercure – Club de Namur: martine.jones@hommages.org

FREDERIK VAN LIERDE: VAN WERELDKAMPIOEN IRONMAN TOT MANAGER EN INSPIRATOR BIJ TOPSPORT DEFENSIE

Wie de naam Frederik Van Lierde (Menen, °1979) hoort, denkt spontaan aan Hawaï 2013. Daar schreef hij Belgische sportgeschiedenis door het wereldkampioenschap Ironman te winnen, de meest prestigieuze triatlon ter wereld. Het is vergelijkbaar met het winnen van de Tour de France voor een wielrenner. Minder bekend is dat achter die uitzonderlijke prestatie ook een militair staat, al meer dan twintig jaar verbonden aan Defensie. Vandaag geeft hij door wat hij zelf opbouwde: als beheerder van Topsport Defensie begeleidt hij een nieuwe generatie militaire topsporters.

Interview door: **Ludo Van der Stock**, hoofdredacteur

Van het zwembad naar de triatlon

Zijn verhaal begon niet met triatlon, maar met zwemmen. Als tiener was hij zo gedreven dat hij van school veranderde om tweemaal per dag te kunnen trainen, niet zomaar: vijftig tot zestig kilometer per week in het zwembad. Rond zijn zeventiende kwam de ommekeer. De formidabele zeges van zijn naamgenoot Luc Van Lierde op Hawaï in 1996 en 1999, brachten de triatlon volop in de belangstelling. De jonge Frederik zag er een nieuwe uitdaging in. Dankzij zijn sterke zwemachtergrond en zijn aanleg voor lopen groeide hij snel uit tot een van de beste jonge triatleten van het land.

Na zijn studies lichamelijke opvoeding (nu VIVES) in Torhout werkte hij even als leerkracht. Een zilveren medaille op het Europees kampioenschap voor beloften leverde hem een topsportcontract op bij het toenmalige Bloso. Toen dat afliep, diende zich een onverwachte kans aan: Defensie had, onder impuls van adjudant Johan Druwé, een topsportprogramma opgestart. In 2004 trad Van Lierde toe tot Topsport Defensie, een beslissing die bepalend zou blijken voor de rest van zijn loopbaan.

De overgang naar het militaire leven verliep niet zonder horten of stoten. Op zijn vijftienvijftigste, reeds vader van zoontje Aaron, volgde hij zijn basisopleiding samen met rekruten van achttien en negentien. Toch voelde hij zich snel thuis. Discipline, structuur en verantwoordelijkheidszin behoorden immers al tot zijn wereld als topsporter. “De meeste topsporters”, zegt hij, “bezitten van nature de eigenschappen die ook Defensie waardeert: stiptheid, doorzettingsvermogen en zelfdiscipline.”

Hawaï 2013

Het absolute hoogtepunt kwam in oktober 2013. Voor veel triatleten blijft de Ironman een droom; voor Frederik Van Lierde werd het werkelijkheid. Een Ironman bestaat uit **3,8 km zwemmen, 180 km fietsen en 42,2 km lopen** (een volledige marathon), de ultieme uitdaging binnen de triatlonsport.

Welk moment hem het meest is bijgebleven? Daar hoeft hij niet over na te denken: de laatste kilometers naar de finish en de aankomst. Tussen het gejuich van duizenden toeschouwers groeide het besef dat hij wereldkampioen zou worden. Hij beschrijft het als een moment waarop zijn hele leven in enkele seconden aan hem voorbijtrok: de opofferingen en de harde, lange trainingen die eraan voorafgingen. Deze finish als wereldkampioen was de opperste beloning. Niet alleen de overwinning, maar ook de uren daarna staan in zijn geheugen gegrift: het telefoongesprek met zijn echtgenote in België, de reacties van familie en supporters, de overweldigende emotie van een droom die uitkwam.

Kona, Hawaï 2013 – Foto: De Morgen

Lichaam én geest

Frederik schrijft zijn succes niet alleen toe aan fysieke kwaliteiten. Meer dan tien jaar lang werkte hij samen met een sportpsycholoog. Een Ironman duurt acht uur of langer en vergt een uitzonderlijke innerlijke discipline: de gedachten mogen niet afdwalen en alles draait om concentratie, voeding, wedstrijdstrategie en het vermogen om onder extreme omstandigheden helder te blijven.

Toch wil hij het belang van mentale weerbaarheid niet overdrijven. Tussen lichaam en geest bestaat geen tegenstelling, vindt hij; topsport vereist allebei. Wie fysiek tekortschiet, haalt de top niet maar wie geestelijk breekt, evenmin.

Zijn militaire achtergrond speelde daarin zeker mee. Niet dat hij tijdens een wedstrijd bewust aan Defensie dacht, maar hij was er trots op zijn land en zijn organisatie te vertegenwoordigen. Defensie zag in topsport een manier om positieve waarden uit te dragen en een voorbeeldfunctie op te nemen in de samenleving; voor Van Lierde was dat een extra drijfveer. Bij prijsuitreikingen en officiële verplichtingen verscheen hij vaak in militair uniform. Zo werd hij een zichtbare en sympathieke ambassadeur van Defensie.

De Vlaamse Reus – Foto: de Morgen

Na de finish ... een nieuwe start

In 2020 zette hij een punt achter zijn actieve sportloopbaan. Zijn palmares is indrukwekkend lang, met onder meer negen Ironman-overwinningen. Hij werd Sportman van het Jaar 2013, won het Vlaams Sportjuweel, de **Nationale Trofee voor Sportverdienste** én de Vlaamse Reus.

Anders dan veel topsporters belandde hij niet in een zwart gat en net dat ziet hij als een van de grote voordelen van Topsport Defensie. Al enkele jaren vóór zijn afscheid als triatleet werd aan zijn toekomst binnen de organisatie gewerkt. Hij volgde een opleiding aan het KMILO, het Koninklijk Militair Instituut voor Lichamelijke Opvoeding in Eupen en bereidde zich voor op een nieuwe functie.

Vandaag is hij, als eerste sergeant-majoor, beheerder van Topsport Defensie. Hij begeleidt militaire topsporters uit zeer uiteenlopende disciplines: atletiek, gymnastiek, judo, mountainbike, shorttrack en vele andere. Zijn rol gaat verder dan administratieve ondersteuning en evaluaties: hij is evenzeer mentor, vertrouwenspersoon en contactpunt binnen Defensie.

Daarnaast waakt hij over de zichtbaarheid van zijn sporters. Via sociale media en publieke optredens tonen zij dat topprestaties en een militaire loopbaan perfect samengaan.

Tineke den Dulk (schaatsen) Marten Van Riel (triathlon) Jens Schuermanbs (mountain bike) Ward Petré (schaatsen)
merk het embleem en de vermelding "Defensie – La Défense" op hun sportkledij

Topsport Defensie telt momenteel 26 topsporters. Namen als Alexander Doom, Marten Van Riel, Tineke den Dulk, Loïs Petit, Jens Schuermans en Ward Petré zijn er maar enkele van. Ze bewijzen volgens Frederik dat Defensie investeert in jonge mensen met ambitie.

Een organisatie in beweging

Frederik ziet duidelijke verschillen met twintig jaar geleden. Zowel Defensie als de samenleving zijn geëvolueerd. Jongeren communiceren anders, zijn mondiger en leggen vlotter contact met hogere graden. Waar vroeger meer afstand bestond tussen soldaat en officier, verloopt de communicatie vandaag directer. Dat is voor hem geen verzwakking van het gezag, maar een aanpassing aan een veranderende maatschappij.

COVID versnelde die evolutie. Digitalisering, telewerk en moderne communicatiemiddelen hebben de werking van Defensie grondig gewijzigd en ook Topsport Defensie paste zich aan. Het oude systeem, waarbij topsporters wekelijks enkele uren op een kazerne moesten doorbrengen, maakte plaats voor een dynamischer model met militaire sportactiviteiten en nationale defensiekampioenschappen, waarop stevast Topsporters van Defensie aanwezig zijn of aan deelnemen. De sporters werden er zichtbaarder door en komen vaker in contact met andere militairen.

Eén thema keerde tijdens het gesprek telkens terug: **weerbaarheid**. Sport blijft volgens Van Lierde een krachtig instrument om jongeren fysiek én mentaal sterker te maken, een overtuiging die ook de hoge leiding van Defensie deelt. Er gaat steeds meer aandacht naar fysieke conditie, karaktervorming en psychologische veerkracht. Sport leert jongeren omgaan met tegenslag, doelen stellen en verantwoordelijkheid dragen.

Welke boodschap hij ten slotte wil meegeven aan jonge militairen en topsporters? Ook daarop komt het antwoord zonder aarzelen. Voor wie de top ambieert, is Defensie volgens hem een van de beste keuzes die men kan maken: niet alleen omdat men er tijdens de sportcarrière professioneel wordt ondersteund, maar ook omdat men er nadien toekomstperspectief behoudt.

"Bij Defensie maak je deel uit van een grotere organisatie. Je krijgt de kans om je volledig op je sport te concentreren, maar na je carrière sta je er niet alleen voor. Je kunt blijven groeien, nieuwe functies opnemen en verder bouwen aan een loopbaan."

Het is een boodschap die naadloos aansluit bij zijn eigen levensverhaal. Voor velen blijft Frederik Van Lierde de wereldkampioen van Hawaï. Maar zijn grootste verdienste ligt vandaag misschien wel in het begeleiden van een nieuwe generatie die, net als hij destijds, droomt van de top.

(LVdS – 10 juni 2026)

CHRONIQUE DE SVEN BISCOP « CELA SIGNIFIE LA GUERRE ! » METTRE EN ŒUVRE L'ARTICLE 42.7 DU TRAITE DE L'UE

Par le **Prof. Dr Sven Biscop**, Directeur a.i. de l'Institut Egmont

Activer l'article 42.7 du Traité de l'UE signifie que nous, les vingt-sept États membres de l'UE, sommes en guerre. Alors que l'idée de « mettre en œuvre » le 42.7 devient à la mode, ce point doit être parfaitement clair. Il ne s'agit pas d'envoyer une poignée d'experts cyber ; il s'agit de la guerre. Une agression par un compétiteur de rang comparable exige une riposte sévère, une économie de guerre continentale et une Grande Stratégie commune UE-OTAN pilotée par un véritable Cabinet de guerre. Le 42.7 ne doit pas être activé pour moins que cela, au risque de perdre toute portée morale et toute valeur dissuasive.

La première phrase de l'article 42.7 est puissante : « **Si un État membre est victime d'une agression armée sur son territoire, les autres États membres lui doivent aide et assistance par tous les moyens en leur pouvoir.** » C'est l'expression du lien profond entre les membres de l'Union : leurs intérêts vitaux sont indissolublement liés, leur solidarité est sans limite, et ils recourront à l'instrument ultime pour se secourir mutuellement, la guerre.

Cette formulation remonte au traité de Dunkerque de 1947 entre la Grande-Bretagne et la France, première alliance européenne de l'après-guerre. En 1948, la même langue fut reprise à l'article V du traité de Bruxelles, fondant l'Union occidentale entre la Grande-Bretagne, la France et les pays du Benelux. Celle-ci devint l'Union de l'Europe occidentale lorsque l'Allemagne de l'Ouest et l'Italie signèrent le traité de Bruxelles, modifié en 1954. Les dirigeants politiques et militaires savaient très bien pourquoi ils s'engageaient : dissuader ou vaincre l'Union soviétique.

En pratique, la planification de la défense territoriale collective passa rapidement à l'OTAN. Les signataires n'en attachaient pas moins une grande importance à l'article V : même longtemps en sommeil, l'UEO ne fut dissoute qu'une fois la certitude acquise que cet engagement de défense collective était préservé par son insertion dans le traité de Lisbonne. En 2009, l'UE elle-même devenait ainsi une alliance.

Aujourd'hui, pourtant, beaucoup semblent voir dans l'activation du 42.7 une simple étape procédurale, ouvrant des options bureaucratiques supplémentaires et, peut-être, quelques mesures d'appui ponctuelles (comme les équipes de réponse hybride). Mais la puissance de notre bureaucratie ne dissuadera aucun agresseur. Avec cette attitude, le 42.7 devient inutile et la notion de solidarité perd tout sens. Une telle légèreté à l'égard d'un article central de notre Union est irresponsable.

La Guerre

Le 42.7 n'a été activé qu'une seule fois, à la demande de la France, après les attentats terroristes de Paris du 13 novembre 2015. Pour la première fois depuis lors, début mai 2026, l'UE a organisé un wargame fort utile, testant le 42.7 face à un autre scénario : une attaque hybride létale contre un État membre par une puissance étrangère. Quels enseignements en tirer ?

Le premier est simple mais fondamental : il s'agit de la guerre. Comme l'article 5 de l'OTAN, le 42.7 ne doit pas être activé pour moins, sous peine de perdre sa portée morale et sa valeur dissuasive. Si le problème peut être résolu en déployant une douzaine d'experts en menaces hybrides, ce n'est manifestement pas la guerre ; ni l'un ni l'autre article ne doit être invoqué. D'autres instruments existent, comme la « clause de solidarité » de l'article 222 du TFUE.

La guerre peut être une agression armée classique ou une attaque hybride suffisamment létale ou perturbatrice pour être considérée comme un acte de guerre. L'OTAN a explicitement élargi en ce sens l'interprétation de son article 5 pour renforcer la dissuasion ; l'UE devrait en faire autant à la suite de ce wargame.

Il y a là une part de jugement : toute attaque hybride n'est pas un acte de guerre. C'est pourquoi la procédure d'activation du 42.7 est déficiente, voire dangereuse. En 2015, le Conseil a indiqué que l'activation ne requiert pas de décision explicite du Conseil : en invoquant le 42.7, la France l'a ipso facto activé. Mais que faire si des États membres contestent la gravité ou

l'origine d'une attaque hybride, alors que toute action de l'État attaqué aura des implications pour tous ? Comme au sein de l'OTAN ou jadis de l'UEO, on ne peut laisser à un seul État membre le soin de constater l'état de guerre et de choisir les actions à mener : il doit s'agir d'une décision collective explicite.

La Défense

Puisque le 42.7 ne concerne que la guerre, il n'existe aucun scénario dans lequel il serait activé sans l'être également pour l'article 5 de l'OTAN. Le *wargame* de l'UE a donc à juste titre exclu la défense territoriale : c'est l'objet des plans de défense et de la structure de commandement de l'OTAN.

Sauf, évidemment, si l'État membre attaqué n'est pas allié de l'OTAN. Chypre est ici le cas le plus exposé, comme le prouve la crise en cours au Moyen-Orient et dans le Golfe : des drones ont dû être interceptés dans son espace aérien. La Turquie a apparemment fait connaître son opposition totale à toute intervention de l'OTAN dans la défense de Chypre. Tant que cette exclusion n'est pas levée, l'UE doit planifier et tester la défense territoriale collective de Chypre contre toutes les menaces possibles, et pré-organiser le commandement.

L'Ukraine doit également figurer à l'agenda : en tant que candidate à l'adhésion, dès son entrée dans l'Union, sous quelque forme que ce soit, le 42.7 doit s'appliquer. Par ailleurs, la Coalition des volontaires, constituée d'États européens, envisage de garantir la sécurité de l'Ukraine dès un cessez-le-feu, avant même son adhésion à l'UE. La Coalition peut elle-même procéder à tout pré-déploiement de forces en Ukraine dans le cadre de cette garantie, en s'appuyant sur des états-majors français et britanniques. Mais si la Russie hausse le ton et envahit l'Ukraine une troisième fois, seule la structure de commandement de l'OTAN pourra conduire ce qui sera une guerre russo-européenne ; les articles 5 et 42.7 devront être activés conjointement, même si les États-Unis ne font pas partie de la Coalition.

L'OTAN doit donc adapter ses plans de défense et ses wargames en conséquence : ils doivent intégrer un scénario ukrainien et, plus largement, un scénario dans lequel les États-Unis laissent, du moins dans les phases initiales, le soin aux Européens de mener la bataille conventionnelle, avec au plus un appui limité en capacités stratégiques américaines. C'est précisément ce à quoi la seconde administration Trump invite l'Europe à se préparer.

Représailles et économie

Si la défense militaire est organisée par l'OTAN, la guerre ne se réduit pas aux opérations militaires. Des dimensions entières de l'article 42.7 restent à explorer.

La réflexion de l'UE est aujourd'hui largement centrée sur l'assistance à l'État attaqué, notamment en cas d'attaque hybride. Le wargame a établi que l'UE doit jouer le rôle de chambre de compensation pour coordonner ces mesures — contrairement à ce qui s'est passé en 2015, où il avait été laissé à la France de formuler des demandes bilatérales aux États membres. La responsabilité première de la résilience face aux attaques hybrides incombe bien sûr aux autorités nationales. Mais toute guerre appelle aussi des représailles contre l'agresseur, pour lui signifier qu'il a franchi la ligne rouge et qu'il est en guerre avec l'Europe. Ces représailles peuvent prendre bien des formes : actions ouvertes telles que sanctions économiques ou blocus, mais aussi opérations clandestines — nos propres attaques hybrides. La compétence pour les premières relève surtout de l'UE ; pour les secondes, des nations plutôt que de l'OTAN, du moins pour l'heure. Quelle est la chaîne de commandement pour les représailles ?

En outre, face à un compétiteur de rang comparable, il faut organiser une économie de guerre. Communications, transports, énergie et matières premières, production d'armement, budgets et monnaies : on ignore aujourd'hui qui prendrait les commandes en cas de guerre. Or, nombre des compétences pertinentes relèvent bien de l'UE, y compris de l'Eurogroupe et de la Banque centrale européenne. C'est pourquoi l'activation du 42.7 doit être comprise comme la constatation d'un état de guerre : elle constitue le fondement juridique pour activer des pouvoirs d'urgence et un plan économique de guerre — que de nombreux États membres ont ou élaborent, mais qui est inexistant au niveau européen.

Conclusion : grande stratégie

Ce dont nous avons vraiment besoin, c'est d'un wargame combiné UE-OTAN au niveau de la Grande Stratégie. Croire que l'activation de l'article 5 et les plans de l'OTAN suffiront à indiquer tout ce qu'il faut faire est complètement erroné. Certes, le SACEUR prendra le commandement de nos forces et le Plan de défense régional concerné guidera les opérations initiales : ce sont des décisions militaires. Mais de nombreuses décisions politico-stratégiques et militaro-stratégiques devront également être prises. Nous bornons-nous à défendre l'allié attaqué ou ouvrons-nous des opérations contre l'agresseur dans d'autres théâtres ? Vers quels États, hors UE et OTAN, nous tournons-nous, avec quelles demandes, quelles offres ou quelles menaces ? Et, comme indiqué plus haut, comment organiser une économie de guerre ? Ces décisions ne relèvent ni du SACEUR ni même du Conseil de l'Atlantique Nord ou du Comité politique et de sécurité mais des chefs d'État et de gouvernement.

Une conclusion de ce wargame peut d'ores et déjà être anticipée : notre dispositif institutionnel actuel n'est pas à la hauteur. Il nous faut un Cabinet de guerre : un organe exécutif restreint, réunissant un nombre limité de chefs d'État et de gouvernement, les présidents du Conseil européen et de la Commission et le Secrétaire général de l'OTAN, habilités par l'ensemble des membres de l'UE et de l'OTAN à fixer la stratégie et à donner des ordres à l'OTAN, à l'UE, ainsi qu'à nos forces armées, services de sécurité, administrations et entreprises nationales.

Le fait que nous planifions notre défense territoriale collective par l'OTAN ne doit pas diminuer la portée morale et la valeur dissuasive de l'article 42.7 du TUE. Il doit être compris comme l'engagement absolu de nous défendre mutuellement, contre tous les ennemis, dans tous les scénarios, avec tous les moyens en notre pouvoir. Ne le prenons pas à la légère.

Cet article est basé sur Egmont Commentaries This Means War! Operationalising Art. 42.7 TEU du 9 juin 2026.

Son tout premier projet à Egmont, en 2002, sous la direction du Prof. Dr. Rik Coolsaet, a été une contribution à ce qui allait devenir la SES de 2003. Vingt-quatre ans plus tard, contribuer à une nouvelle SES est, selon ses propres mots, *gefundenes Fressen*.

Le **Prof. Sven Biscop** est professeur à l'Université de Gand, chargé de cours sur la stratégie et les politiques étrangères de la Belgique et de l'UE. Il est directeur général ff de l'Institut Egmont.

Il est membre de Mars & Mercure – Club du Brabant.

ACTIVITE DANS NOTRE CLUB DE NAMUR

Par **Martine Jones**, secrétaire de Mars & Mercure – Club de Namur

Le 12 juin 2026, plus de 35 convives, membres et invités de Mars & Mercure Namur, ont accueilli le **Professeur Dr. Wally STRUYS**, économiste de la défense et professeur ordinaire émérite à l'École Royale Militaire, pour un exposé ayant pour thème :

« Davantage de Mars, moins de Mercure : Catch-22 ou Chasse-patate? »

Comprendre le débat sur la Défense en Belgique, au-delà des slogans, n'est pas une sinécure. Souvent, ce débat ressemble à un jeu de miroirs déformants. D'un côté, des formules percutantes comme : « *Chaque euro pour un F-35 est un euro volé aux dépenses sociales et médicales.* »

De l'autre, l'affirmation que la Belgique n'a jamais autant investi dans sa Défense et qu'elle répond enfin aux attentes de ses alliés.

Jean-François Husson Wally Struys Marc Fiévet

Alors, qui croire ? Sommes-nous face à un véritable dilemme insoluble - un Catch-22 - ou à une confusion bien de chez nous, une Chasse-patate où l'on pédale sans jamais vraiment avancer ?

Dépassant les postures et les raccourcis, le Professeur Struys a présenté une analyse rigoureuse et des chiffres précis, remettant ces affirmations en perspective, démêlant le vrai du faux et éclairant les enjeux réels derrière ces débats passionnés.

VERSLAGEN VAN DE ALGEMENE VERGADERING EN VAN HET BESTUURSORGaan VAN DE KRING COMPTES RENDUS DE L'ASSEMBLÉE GÉNÉRALE ET DE L'ORGANE D'ADMINISTRATION DU CERCLE

Les comptes rendus de l'Assemblée générale (AG) et de l'Organe d'administration (OA) du Cercle ne seront désormais plus publiés dans cette revue.

Ils sont dorénavant accessibles sur le site national, dans la zone sécurisée réservée aux membres «Members Only».

De verslagen van de Algemene Vergadering (AV) en van het Bestuursorgaan (BO) van de Kring zullen voortaan niet meer in dit tijdschrift worden gepubliceerd.

Zij zijn voortaan raadpleegbaar via de nationale website, in de beveiligde ledenzone "Members Only".

LID IN DE KIJKER - LUCIEN DEPAUW "NOG ALTIJD EVEN KNAF"

Wie Lucien Depauw ooit ontmoette, vergeet hem niet. Hartelijk, overal gekend en overal gewaardeerd, van Gent tot Antwerpen, van Brugge tot Hasselt en Mons. De Koninklijke Kring Mars & Mercurius heeft hem onlangs op bijzondere wijze in de bloemetjes gezet: met de uitreiking van onze **eremedaille**, een onderscheiding die voorbehouden is aan onze allerhoogste beschermers en de meest verdienstelijke figuren van de Kring. Nationaal voorzitter Marc De Brackeleer overhandigde hem die eer persoonlijk tijdens een bijeenkomst van Club Gent. Een moment dat niet onopgemerkt mocht voorbijgaan.

Van Gent de grote wereld in

Lucien Depauw wordt op 18 augustus 1931 geboren in Gent. Als driejarige jongen wordt hij getroffen door een hersenvliesontsteking. De artsen geven hem nauwelijks overlevingskansen. Maar de kleine Lucien bijt door en geneest volledig. Het is een vroege aankondiging van het temperament dat zijn hele leven zal tekenen.

In het midden van de Tweede Wereldoorlog, in 1943, start hij zijn humaniora aan het Koninklijk Atheneum Ottogracht in Gent. Na de bevrijding wordt hij lid van de scoutsgroep "De Reiger" in Drongen, waar hij patrouilleleider wordt van de Leeuweriken. Zijn scoutmaster is Robert Bernaert, die later als luitenant-generaal aan het hoofd van de Rijkswacht zal komen. In diezelfde scoutsgroep leert hij Willy Lambillotte kennen, rijkswachtkolonel op rust en jarenlang trouw lid van Mars & Mercurius, die op 11 mei 2021 overleed.

Na zijn humaniora studeert hij hoger technisch onderwijs aan de Lindelei en behaalt in 1953 het diploma technisch ingenieur burgerlijke bouwkunde. Twee jaar later wordt hij meetkundig schatter onroerende goederen aan de Rechtbank van Eerste Aanleg te Gent. In 1958 voegt hij daar nog het diploma aggregaat technisch onderwijs aan toe.

Ondertussen blinkt hij ook buiten de wetenschap en studieboeken uit. In 1950 behaalt hij de bronzen medaille hoogspringen op de Atletiek Studenten Universiade in Dortmund. In 1964 haalt hij het diploma lichamelijke opvoeding in de sportschool van Reims. Als zeiler vaart hij regelmatig op zee vanuit Zeebrugge, in het gezelschap van dr. Jacques Rogge, de latere graaf en voorzitter van het Internationaal Olympisch Comité.

Militair in hart en nieren

In 1953 begint Lucien zijn militaire dienst in de Genieschool te Jambes. Het past hem als een handschoen, want de militaire traditie zit in de familie. Zijn vader was 1ste sergeant-majoor tijdens de Eerste Wereldoorlog en bleef veertien jaar in het leger. Als slotenmakerspecialist werd hij tijdens de Tweede Wereldoorlog door het Amerikaanse leger gevraagd om mee naar Duitsland te trekken voor het openen van brandkoffers, een missie waarvoor hij uiteindelijk de rang van kolonel in het Amerikaanse leger verkreeg.

Lucien zelf loopt een indrukwekkende carrière bij de reservetroepen. In 1954 krijgt hij zijn eerste commando als bevelhebber van de 1ste compagnie Topografie van het Militair Geografisch Instituut (MGI). Vanaf 1976 werd deze instelling omgevormd tot een civiele parastatale. Hoewel het NGI tot op de dag van vandaag onder het toezicht van de minister van Defensie staat, is de opdracht volledig verbreed naar de hele maatschappij. Vandaag de dag fungeert het NGI hoofdzakelijk als de federale "geobroker" die alle digitale geografische data en kaarten van België beheert en coördineert. Lucien was één der officieren die het huidige NGI groot en wereldberoemd maakte.

Hij doorloopt de graden zonder er één over te slaan, vertegenwoordigt België bij de **NORTHAG** (*Northern Army Group* van de NAVO) in 1975 en 1976. In 1988 wordt Lucien gedomobiliseerd met de graad van luitenant-kolonel. Tot op vandaag draagt hij met trots zijn uniform op militaire plechtigheden.

Zijn mooiste militaire herinnering stamt uit 1954. Hij loopt wacht aan het Paleis en wordt die avond om 19u00 uitgenodigd voor het avondmaal van 20u00, aan tafel met koning Boudewijn zelf en diens kabinetschef van Ypersele de Strihou. "Een zeer spiritueel gesprek," zegt hij, "een ervaring om nooit te vergeten."

Op de grote werven van Europa

Naast zijn militaire activiteiten bouwt ing. Lucien een indrukwekkende burgerloopbaan uit. Hij werkt achtereenvolgens als ingenieur voor labo's OREX, bouwfirmas Van Kerkhove & Gilson en cementgigant CBR (Cimenteries et Briqueteries Réunies). Ten slotte richt hij zijn eigen bvba BEKAM Consulting op voor technische studies en ingenieursactiviteiten.

Zijn naam is verbonden aan mijlpaalprojecten: de Kennedytunnel, kerncentrale Doel 3 en de autosnelweg tussen Parijs en Versailles.

Meer dan zestig jaar Mars & Mercurius

Het Mars & Mercurius-verhaal van Lucien begint in 1958. Hij werkt dan voor CBR in Brussel en leert zijn baas Paul Donnen kennen, zelf reserveofficier en lid van de Kring. Zo rolt Lucien de wereld van M&M binnen, een wereld die hij sindsdien nooit meer heeft verlaten.

Hij was lid van Club Brabant, Club Gent, Club Antwerpen en was mede-oprichter van Club Kempen in 1973, toen de Limburgse leden nog bij Club Liège waren aangesloten. Vandaag is hij volwaardig lid van drie clubs tegelijk: Gent, Antwerpen en Brugge. Hij woont de meeste activiteiten van alle drie bij. Geen wonder dat hij vorig jaar nog een nieuwe wagen moest kopen.

Zijn mooiste herinnering met M&M? Het avondprogramma tijdens de Floraliën van 1970, in aanwezigheid van prins Albert en prinses Paola, waarbij honderden kreeften op een grote reddingssloep spectaculair de zaal werden binnengereden.

De eremedaille van Mars & Mercurius: een uitzonderlijke onderscheiding

Bij de uitreiking van de eremedaille sprak nationaal voorzitter **Marc De Brackeleer** zijn bewondering niet onder stoelen of banken. Hij benadrukte niet alleen Luciens uitzonderlijke trouw aan de Kring, maar ook zijn warme persoonlijkheid, zijn plezier in het ontmoeten van mensen, zijn aanwezigheid op nationale dagen en zijn bereidheid om meerdere lidgelden te betalen. *“Dat is toch wel een opmerkelijke vorm van engagement!”* klonk het met een glimlach.

“Beste Lucien, namens de Kring: dank u voor uw engagement, uw trouw en uw warme ingesteldheid. Het is voor u een eer om deze medaille te ontvangen, maar het is ook voor mij een eer om ze u vandaag te mogen overhandigen.”

Wij wensen Lucien nog vele gelukkige jaren in ons midden, als peetvader van onze vereniging.

ABONNEMENTEN NATIONAAL TIJDSCHRIFT – ABONNEMENTS REVUE NATIONALE

La revue nationale Mars & Mercure est publiée quatre fois par an.

Elle est disponible, de manière électronique (.pdf), sur notre site web <https://mars-mercurius.be/publicaties-publications/>.

Vous pouvez aussi l'obtenir **imprimée, par la poste**, en vous abonnant.

Pour obtenir les 4 prochains numéros imprimés, vous devez :

- verser **35 €** au compte BE52 2100 4512 9809 de "Cercle Royal Mars & Mercure", en mentionnant votre nom et "abonnement 4 numéros", et
- envoyer votre adresse postale à deputysecretary@mars-mercurius.be.

Cette offre n'est valable que pour la Belgique, l'envoi hors Belgique n'est malheureusement pas possible.

* * *

Het nationale tijdschrift Mars & Mercure verschijnt vier keer per jaar.

Het is elektronisch (.pdf) beschikbaar op onze website <https://mars-mercurius.be/publicaties-publications/>.

U kunt het ook in **gedrukte vorm per post** ontvangen door u te abonneren.

Om de volgende 4 gedrukte nummers te ontvangen, moet u:

- **€ 35** storten op rekening BE52 2100 4512 9809 van de "Koninklijke Kring Mars & Mercurius", met vermelding van uw naam en "abonnement 4 nummers", en uw postadres sturen naar deputysecretary@mars-mercurius.be.

Deze aanbieding geldt alleen voor België. Verzending buiten België is helaas niet mogelijk.

DIE SANKT-GEORGS-GILDE BRÜGGE UND DIE RÜCKKEHR EINES SCHÜTZENKÖNIGS

Von **Gert Verhellen**, Redakteur bei Mars & Mercurius.

Die **Königliche und Fürstliche Hauptgilde Sint-Joris von Brügge** gehört zu den ältesten noch bestehenden Schützengilden Europas. Ihre Ursprünge reichen bis ins Jahr 1321 zurück. Über Jahrhunderte hinweg spielte sie eine wichtige Rolle im gesellschaftlichen, militärischen und kulturellen Leben der Stadt Brügge. Was einst als Bürgerwehr zur Verteidigung der Stadt begann, entwickelte sich im Laufe der Zeit zu einer traditionsreichen Vereinigung, die bis heute ihr historisches Erbe pflegt.

Am 30. Mai 2026 durfte die Gilde einen besonderen Moment feiern: die feierliche Vorstellung des restaurierten Gemäldes des Schützenkönigs **Lodewijk Mulier**. Das Werk war zuvor von Frau **Heike Walczuch aus Berlin** erneut der Gilde gestiftet worden.

Die Präsentation fand im Rahmen einer Veranstaltung statt, bei der die Ergebnisse der jüngsten archäologischen Untersuchungen auf dem ursprünglichen Gelände der Gilde vorgestellt wurden. Zahlreiche Interessierte nutzten die Gelegenheit, sowohl die archäologischen Erkenntnisse als auch das restaurierte Kunstwerk zu entdecken.

Besonders bemerkenswert ist, dass Teile des historischen **Oudhofs**, des ursprünglichen Sitzes der Gilde, bis heute erhalten geblieben sind. Ein mittelalterlicher Treppenturm wurde in ein späteres Gebäude integriert und zeugt noch immer von der reichen Vergangenheit dieses Ortes. Die Ausgrabungen brachten zudem Überreste früherer Schieß- und Übungsplätze ans Licht, die im Zuge der ersten Stadterweiterung Brügges auf aufgeschüttetem Gelände angelegt worden waren.

Damit kehrte das Gemälde symbolisch an jenen Ort zurück, für den es ursprünglich im Jahr 1705 bestimmt gewesen war.

Die Restaurierung wurde mit großer Sorgfalt von Frau **Veronika Olivera Loayza** durchgeführt. Durch die gründliche Reinigung kamen zahlreiche Details zum Vorschein, die zuvor verborgen

geblieben waren. So ist nun deutlich der Name des Schützenkönigs auf dem von ihm gehaltenen Pfeil zu erkennen. Darüber hinaus trägt er einen zweiten Pfeil, der vor der Restaurierung nicht sichtbar war.

Besonders eindrucksvoll präsentiert sich nun auch der kunstvoll gestaltete Bogen. Seine Verzierungen zeigen eine Jagdszene, ein bewusst gewähltes Motiv, da Lodewijk Mulier von Beruf Waffenmeister war. Die Restaurierung erlaubt heute einen wesentlich tieferen Einblick in die handwerkliche und künstlerische Qualität des Werkes.

Wie viele historische Vereinigungen blieb auch die Sankt-Georgs-Gilde von den politischen Umwälzungen Europas nicht verschont. Kriege, Revolutionen und gesellschaftliche Veränderungen zwangen sie im Laufe der Jahrhunderte, ihren

ursprünglichen Standort aufzugeben und innerhalb der Stadt einen neuen Sitz zu finden. Dennoch gelang es der Gilde, ihre Traditionen und ihr historisches Erbe zu bewahren.

Heute können Besucher die historischen Räumlichkeiten der Gilde besichtigen. Neben den Sammlungen und Erinnerungstücken bietet sich dort auch die seltene Gelegenheit, in einem authentischen historischen Ambiente zu speisen und die Atmosphäre einer Institution zu erleben, die seit mehr als sieben Jahrhunderten Teil der Geschichte Brügges ist.

Die Rückkehr des restaurierten Bildnisses von Schützenkönig Lodewijk Mulier stellt somit nicht nur die Wiederentdeckung eines Kunstwerkes dar, sondern auch eine lebendige Verbindung zwischen Vergangenheit und Gegenwart einer der bedeutendsten Schützengilden Europas.

Sint-Jorisgilde Brugge: zeven eeuwen traditie

De Koninklijke en Prinselijke Hoofdgilde Sint-Joris van Brugge behoort tot de oudste schuttersgilden van Europa en wordt reeds vermeld in 1321. Oorspronkelijk stond zij in voor de verdediging van de stad, later groeide zij uit tot een culturele en sportieve vereniging. Op 30 mei 2026 werd het gerestaureerde schilderij van schutterskoning Lodewijk Mulier voorgesteld op de historische site van het Oudhof. Archeologische opgravingen bevestigden er de aanwezigheid van vroegere schietterreinen en gebouwen van de gilde. Het schilderij, daterend uit 1705, keerde daarmee symbolisch terug naar zijn oorspronkelijke bestemming. De Sint-Jorisgilde blijft vandaag een levendige bewaarder van een uniek Brugs erfgoed.

Meester **Gert Verhellen**, is **jurist** en **econoom**, kolonel in de reserve van de Landmacht, hij staat op de slagorde van het Directoraat Generaal *Human Resources* van de Defensiestaf in Evere.

In het burgerleven is hij **advocaat**, vennoot van het kantoor Verhellen – Joseph, gespecialiseerd in zaken- en financieel recht, meertalig in het Nederlands, Frans, Duits en Engels. <http://www.verhellen-joseph.eu/>.

Hij is lid van Mars & Mercurius, Club Brabant en redacteur, (vooral) **historisch essayist** van ons tijdschrift.

IN MEMORIAM PETER DE MEULEMEESTER

Door **Sven Van der Stock**, bestuurslid Mars & Mercurius – Club Brabant

Halle, 16 mei 1966 – Leuven, 6 juni 2026

Met diepe verslagenheid nemen wij afscheid van **Peter De Meulemeester**, die op 6 juni 2026 op 60-jarige leeftijd is overleden.

Als lid van Mars & Mercurius Brabant maakte hij deel uit van het bestuur en was zich aan het voorbereiden om de functie van clubsecretaris op te nemen.

Peter was een man die steeds positief en zeer opgewekt midden in het leven stond, omringd door dierbaren en gewaardeerd om zijn inzet voor de samenleving.

Als eerste hoofdinspecteur en officier van gerechtelijke politie bij de Federale Gerechtelijke Politie in Brussel, heeft hij zijn loopbaan gewijd aan rechtvaardigheid en dienstbaarheid. In quasi alle grote dossiers van de laatste 40 jaar maakte hij het verschil.

Zijn toewijding bleef niet onopgemerkt; hij werd hiervoor geëerd met diverse erkenningen, waaronder het ereteken van officier in de Orde van Leopold II, ridder in de Orde van de Kroon, het Burgerlijk Kruis 1ste klasse en de Militaire Medaille 2de klasse.

Buiten zijn professionele leven was Peter bovenal een geliefd familieman. Hij was de trotse vader van Nathan De Meulemeester en diens partner Leontien Devos. Samen met zijn levenspartner Daniela Bergmans en haar kinderen deelde hij een warm en liefdevol leven. Ook voor zijn broer Thomas De Meulemeester en zijn familie was hij een dierbare naaste.

Zijn plots heengaan laat een grote leegte achter bij zijn familie en zijn vele vrienden en collega's die hem met zorg, geluk en vriendschap hebben omringd.

Wij koesteren de mooie herinneringen die hij achterlaat en eren voortaan het credo dat hij ons nog expliciet wou meegeven:

“Niet uitstellen & carpe diem !”

Er was een grote delegatie van vrienden en kennissen van Mars & Mercurius en collaga's van de federale gerechtelijke politie aanwezig op de uitvaartplechtigheid van Peter.
Moge hij rusten in vrede. (LVdS)

LA CHRONIQUE DE L'ECONOMISTE DE DEFENSE

LES SPIN-OFF ET LES SPIN-IN TECHNOLOGIQUES ET LE PARADIGME ECONOMIQUE

Par **Wally Struys**, chroniqueur de la revue Mars & Mercure

Aujourd'hui, nombreux sont ceux qui s'émerveillent devant l'essor des drones militaires et leurs performances dans la guerre en Ukraine. Grâce aux images diffusées à la télévision et aux nombreux reportages sur les prouesses technologiques modernes, ce sentiment de fascination digne de *Star Wars* est bien vivant et s'applique aujourd'hui à merveille aux drones, à l'intelligence artificielle, aux technologies spatiales, aux technologies cybernétiques et aux systèmes autonomes.

Cependant, l'histoire du transfert de technologies – dans le domaine de la défense comme ailleurs – regorge d'exemples où l'introduction de nouvelles technologies est loin de s'être déroulée sans heurts. La relation entre l'innovation, l'économie et la défense a toujours été complexe. L'une des questions clés à se poser dans ce domaine est dès lors de savoir si l'innovation militaire est un moteur et/ou un bénéficiaire des nouvelles technologies.

La présente chronique ne cherche pas à clore le débat. Son objectif est plus modeste mais peut-être plus utile : retracer l'évolution des flux technologiques entre les domaines militaire et civil, afin de mieux comprendre pourquoi les schémas d'hier ne permettent plus d'expliquer les réalités d'aujourd'hui.

L'innovation face au scepticisme

Tout au long de l'histoire, nombreux sont ceux qui se sont montrés méfiants face à l'arrivée de l'IA ou qui ont remis en question son utilité, préférant des innovations plus anciennes... simplement parce qu'elles existaient depuis longtemps. Même les experts résistent souvent au changement, surestimant fréquemment les performances des technologies existantes et sous-estimant les implications stratégiques des nouvelles technologies.

Au XVe siècle, certains érudits jugeaient l'imprimerie inférieure aux manuscrits. Au XIXe siècle, des médecins affirmaient que des vitesses de 40 km/h en train entraîneraient suffocation ou folie. La Poste britannique ne voyait guère l'intérêt du téléphone, estimant qu'elle disposait d'un nombre suffisant de messagers.

En 1943, Thomas Watson (IBM) prévoyait un marché mondial de cinq ordinateurs ; en 1977, Ken Olsen (DEC) niait l'intérêt d'un ordinateur personnel. Plus récemment, certains experts doutaient qu'une plateforme en ligne remplace les journaux ou que l'iPhone puisse rivaliser avec les téléphones professionnels.

Dans le domaine militaire, les chevaliers méprisaient les armes à feu, qui rendirent pourtant la cavalerie obsolète. En 1904, Foch déniait toute valeur militaire à l'avion ; dans les années 1930, les moteurs à réaction étaient jugés inutiles. Le radar fut vu comme un gadget et les porte-avions comme secondaires face aux cuirassés.

Jusqu'aux années 2010, les petits drones étaient considérés comme accessoires ; la guerre en Ukraine a révélé leur rôle tactique majeur.

Des étriers à l'intelligence artificielle : quand l'innovation change le cours de la guerre

L'histoire des innovations militaires montre comment certaines technologies ont transformé la guerre. Dans l'Antiquité, le fer a permis l'essor des armées de masse grâce à des armes plus solides et moins coûteuses que le bronze. Au Moyen Âge, l'étrier a révolutionné la cavalerie, tandis que le longbow anglais a démontré sa supériorité face à la cavalerie lourde, notamment à Azincourt.

L'invention de la poudre à canon, en Chine, a rendu obsolètes châteaux et chevaliers, ouvrant la voie à l'artillerie moderne, illustrée par la chute de Constantinople. La Révolution industrielle a ensuite renforcé la défense grâce aux armes rayées, plus précises et plus puissantes.

Au XXe siècle, la mitrailleuse a dominé la Première Guerre mondiale, avant que les chars ne réintroduisent la mobilité. L'aviation est rapidement devenue essentielle, de la reconnaissance à la supériorité aérienne. Durant la Seconde Guerre mondiale, la cryptanalyse d'Enigma a donné aux Alliés un avantage stratégique décisif.

La Guerre froide a vu l'essor des missiles balistiques, de la dissuasion nucléaire et des systèmes spatiaux, transformant navigation, communication et renseignement. Dans les années 1990, la guerre fondée sur l'information et les frappes de précision s'est imposée, notamment lors de la guerre du Golfe.

Au XXIe siècle, l'intelligence artificielle influence déjà le renseignement, la reconnaissance, la logistique et les systèmes autonomes. Les conflits du Haut-Karabakh et d'Ukraine montrent enfin l'impact majeur des drones bon marché, capables de détruire des équipements coûteux et d'assurer une reconnaissance continue.

Des flux technologiques unidirectionnels aux flux circulaires

L'histoire des flux technologiques est souvent présentée comme une succession de deux périodes distinctes, avec la chute du Mur de Berlin comme point de bascule. Cette interprétation, séduisante par sa simplicité, masque toutefois une évolution plus progressive et plus complexe. En simplifiant volontairement, il est possible de distinguer quatre grandes phases, qui retracent le passage de flux essentiellement unidirectionnels à des échanges désormais largement circulaires.

La *première phase*, qui s'étend jusqu'aux environs de 1970, correspond à l'âge d'or des **spin-offs**. Depuis l'Antiquité, de nombreuses innovations majeures ont d'abord été développées pour répondre à des besoins militaires avant d'être adaptées au secteur civil.

Cette prédominance s'explique aisément. Les ministères de la Défense figuraient parmi les rares acteurs capables de financer des recherches à haut risque, tandis que les exigences militaires repoussaient les limites technologiques bien au-delà des besoins des marchés civils, alors encore insuffisamment développés pour justifier de tels investissements. L'exemple emblématique est celui d'Internet, issu de l'ARPANET, programme de recherche de la DARPA du Département américain de la Défense.

La *deuxième phase*, qui couvre les dernières décennies du XXe siècle, est celle d'un basculement progressif des flux technologiques. L'avance du secteur militaire s'érode progressivement, tandis que les investissements privés en R&D dépassent désormais largement ceux de la défense, notamment dans les technologies numériques.

Les retombées militaires restent néanmoins importantes. Le GPS, développé à des fins militaires, n'a véritablement révélé son potentiel économique qu'après 1990. De même, la robotique ou les UAV (Uninhabited Aerial Vehicles) illustrent des transferts dans les deux sens : des technologies militaires trouvent des applications civiles, tandis que les innovations commerciales alimentent de plus en plus les capacités militaires. Cependant, la plupart des ministères de la Défense ne parviennent plus à suivre le rythme de la concurrence et adaptent désormais de nouveaux outils civils aux exigences spécifiques du domaine militaire : renseignement, planification, logistique et systèmes autonomes.

Cette période voit ainsi émerger un leadership de plus en plus partagé, où secteurs civil et militaire innoveraient conjointement dans des domaines tels que les semi-conducteurs, l'informatique, les télécommunications ou les logiciels.

La *troisième phase*, amorcée à la fin du XXe siècle, consacre la prééminence du secteur privé et la montée en puissance des **spin-ins**. Le mouvement s'inverse progressivement : le Pentagone s'inspire désormais davantage de la Silicon Valley que l'inverse.

Cette transformation s'explique par plusieurs facteurs : l'ampleur des marchés civils, qui permet d'amortir les coûts de R&D ; des cycles d'innovation beaucoup plus rapides que ceux des programmes militaires ; le rôle croissant des universités, des start-ups et des grandes entreprises technologiques ; enfin, les effets de réseau et l'abondance des données, qui accélèrent le développement des technologies numériques.

La guerre en Ukraine en a fourni une illustration particulièrement frappante. Des drones commerciaux, initialement conçus pour la photographie aérienne ou les loisirs, issus du marché civil, ont été rapidement adaptés à des missions de reconnaissance, de ciblage et d'attaque. Ce phénomène symbolise l'entrée dans une nouvelle ère, où des technologies développées pour le marché civil sont intégrées presque instantanément aux capacités militaires, souvent à moindre coût et avec une rapidité que les programmes d'armement traditionnels peinent à égaler.

La *quatrième phase* marque le début de l'ère du *dual-use* et des flux circulaires. Contrairement à une idée répandue, cette quatrième phase ne marque pas la disparition des spin-offs. Les laboratoires de défense continuent de générer des retombées civiles importantes, notamment dans les domaines de la cybersécurité, du renseignement, des matériaux de pointe et de la médecine. Les conflits en Irak et en Afghanistan ont, par exemple, accéléré les progrès en traumatologie, dans le contrôle des hémorragies, les prothèses et la rééducation, avant leur diffusion dans le secteur civil.

La véritable nouveauté réside ailleurs. Les technologies évoluent désormais au sein d'un écosystème d'innovation à double usage, où les échanges entre les sphères civile et militaire sont permanents. Les spin-offs et les spin-ins coexistent toujours mais leur importance relative a évolué : les flux ne sont plus essentiellement unidirectionnels, ils sont devenus circulaires.

L'intelligence artificielle illustre parfaitement cette évolution. Les universités ont développé les fondements théoriques, les entreprises civiles ont conçu les infrastructures matérielles et logicielles, tandis que le secteur de la défense les adapte à ses besoins opérationnels. Les innovations qui en résultent alimentent ensuite de nouvelles applications civiles. Ce schéma se retrouve également dans les domaines du cyber, de l'espace, des drones et des technologies quantiques.

Cette quatrième phase marque ainsi l'effacement progressif de la frontière entre innovation civile et innovation militaire, au profit d'un système d'innovation continu, fondé sur le double usage et des flux technologiques circulaires.

Le paradigme économique et la destruction créatrice

Tout au long d'une grande partie de l'histoire militaire, la supériorité technologique a souvent été associée à des systèmes d'armement toujours plus complexes, performants et coûteux. Cependant, les évolutions récentes montrent que des innovations relativement peu onéreuses peuvent parfois neutraliser, contourner ou remplacer des capacités dont le développement a nécessité des investissements considérables. Ce phénomène

illustre parfaitement l'application du paradigme économique à la technologie militaire.

Déjà dans l'Antiquité, les épées en fer ont profondément transformé la manière dont les batailles étaient menées, en privilégiant l'efficacité et l'efficacité. Au Moyen Âge, l'arc long anglais a permis à des fantassins peu dispendieux de mettre en échec la cavalerie lourde, incarnation même de la puissance militaire de l'époque.

Aujourd'hui, des drones valant quelques milliers d'euros peuvent immobiliser et détruire des chars, des navires ou des avions dont le coût s'élève à des millions, voire des milliards d'euros. Dans le domaine cyber, l'écriture de quelques lignes de code suffit à perturber des infrastructures critiques ou des systèmes militaires sophistiqués. De même, l'intelligence artificielle promet d'accroître considérablement l'efficacité des capteurs, des systèmes de commandement ou des moyens autonomes sans exiger d'investissements proportionnels à ceux des plateformes traditionnelles. Dans le domaine spatial, la multiplication des microsatsellites remet en question le modèle fondé sur un nombre limité de satellites très performants mais extrêmement coûteux.

Le défi ne consiste donc plus nécessairement à disposer de la technologie la plus sophistiquée mais à rechercher le meilleur équilibre entre coût et efficacité opérationnelle. C'est la logique économique qui apporte des solutions capables de créer une asymétrie favorable en permettant d'obtenir un effet militaire significatif pour un investissement relativement modeste. Cela explique le passage progressif d'une course à la sophistication vers une priorité donnée à la résilience, à la flexibilité et à la rentabilité stratégique.

En réalité, il ne s'agit que de ce que l'économiste Joseph Schumpeter appelait, dès le milieu du XXe siècle, la "destruction créatrice" : de nouvelles innovations, souvent moins coûteuses et plus accessibles, remettent en cause les technologies dominantes. Appliqué au domaine de la défense, le paradigme économique privilégie la capacité à obtenir le meilleur effet opérationnel plutôt que le matériel le plus onéreux. Cela facilite aussi l'intégration plus efficace des innovations de pointe dans la pratique militaire.

La supériorité militaire ne se juge dès lors plus au coût des systèmes mais à leur rendement stratégique, traduisant une transformation profonde du paradigme économique de la défense.

Le processus d'innovation est, bien sûr, perpétuel (Alan Greenspan)

Rédigé le 26 juin 2026

Le Prof. em. Dr. **Wally Struys**, ancien officier de carrière et docteur en économie, est un spécialiste reconnu de l'économie de défense. Professeur ordinaire émérite à l'ERM (École royale militaire), où il enseigne encore la Defence Economics, il a notamment dirigé le département d'économie, de management et de leadership et présidé la faculté des sciences sociales et militaires. Ancien doyen des professeurs de l'ERM, il a également été professeur invité dans plusieurs universités européennes et expert auprès de l'OTAN et de l'UE. Auteur de nombreuses publications, il est chroniqueur de la revue Mars & Mercure et membre du Club Brabant..

**Mars &
Mercur^eius**

Revue nationale - Nationaal tijdschrift

**Koninklijke Kring Mars & Mercurius vzw
Cercle Royal Mars & Mercure asbl**

*Vereniging van officieren, ondernemers en leidinggevenden
Association d'officiers, entrepreneurs et dirigeants*